

גליץ מס' 5 - שנה 39 - נוב' / דצמ' 2022 - חשפ"ג

קהילתון

בעבר "היים אקספרס"

דמותו המופלאה של מיכאל גביטש

(ראו 'דברים שרציתי לומר', ע' 4)

ארגון 'פסגות כרמל' ומערכת הקהילתון
מברכים את קוראינו בברכת חג חנוכה
שמח ושנת 2023 רגועה ומפוייסת

קול קורא להגשת הצעות להרחבת הצטרפות בני דורות ההמשך לארגון

חברים וחברות יקרים,

ארגון פסגות כרמל פועל ברציפות ובהצלחה מיום היווסדותו בשנת 1932 ועד היום. לארגון כיום חמישה בתי דיור מוגן ומחלקות סיעודיות וקהילה פעילה ומשגשגת שחבריה נהנים מהרצאות, חוגים מגוונים, טיולים וחיי חברה. חברים בקהילה זוכים לעדיפות ולהנחה במחירי הכניסה בבתי הדיור המוגן אם וכאשר הם מחליטים להצטרף לבתים אלה.

כדי להבטיח את חוסנו ועתידו של הארגון יש לדאוג לדור המשך. אנו מתכוונים להגיש לאישורו של הוועד המנהל תכנית להרחבת צירוף דורות ההמשך ולפיתוח פעילות קהילתית מתאימה להם.

הנכם מוזמנים לקחת חלק בחשיבה ולהעביר אלינו רעיונות והצעות לגיוס חברים חדשים ולפעילויות נוספות שלדעתכם מתאימות לקהילה.

ההצעות ידונו בוועדת הקהילה במסגרת גיבוש התוכנית.

בברכה,

בתשבע וייס

מנהלת הקהילה

batsheva@beit-horim.org.il

טלפון: 04-8258989

רעיה טילינגר

יו"ר ועדת הקהילה בוועד המנהל

rayat@netvision.net.il

תוכן עיניינים

עמוד 4	דברים שרציתי לומר - מיכה לימור
עמוד 5-8	איך אנו נראים מכוכב אחר - מיכאל מאיר-ברודניץ
עמוד 9-10	הגלים על מילים - רותי חשמונאי
עמוד 11-13	'קאופהוף' 'קארשטאד' ו'הרטי' – כך נולדו הקניונים הגדולים בגרמניה ובאירופה - רפי סיאנו
עמוד 15-18	מסע באלסקה - אילנה זבירין
עמוד 19-20	משוט בארץ – אלוני אבא (בעבר: ולדהיים) - רוני רדלי
עמוד 21-23	משוט בארץ - כפר תקווה בגבעות זייד - גד סובול
עמוד 24	משוט בארץ - בית צבעוני בשלומי - אילנה זבירין
עמוד 25-26	למצוא דודן אבוד - אירית זהבי
עמוד 27-28	על הקשר בין גיל ההתבגרות לגיל הזקנה – ממבטם של הוגים פסיכולוגים - רוני לניר
עמוד 29-31	"פרפרים בבטן" - עולם הרגשות שלנו - ד"ר דליה לורנץ
עמוד 32-34	על הספר האדום/ אסף ענברי - רעיה טילינגר
עמוד 35-36	תעלולים בחצר של עדנה (קריית-ביאליק) - יהודית גיל
עמוד 37	משוט בארץ - חוות סנפירים במושב גני-טל - דוד סימה
עמוד 38	משוט בארץ – 'בית עדות' בניר-גלים - דוד סימה
עמוד 39-43	בקהילה - בתשבע וייס

קוראינו מוזמנים לשגר מכתבים למערכת, דעות ותגובות ו/או כתבות לקהילתון

חומר למערכת יש לשלוח לכתובת michalimor@bezeqint.net

בקובץ word, צילומים בפורמט jpeg. חומרים יפורסמו לאחר עריכה והגהה.

חומרים ערוכים לא יועברו לאישור הכותבים ולא יוחזרו במידה ויוחלט שלא לפרסמם.

קהילתון

כתב-עת לענייני חברה, תרבות והיסטוריה

מו"ל: ארגון "פסגות כרמל" (ארגון עולי מרכז אירופה, חיפה)

עורך: מיכה לימור michalimor@bezeqint.net

מערכת: ציפי ברמן, (רכזת המערכת), מיכאל מאיר-ברודניץ, בתשבע וייס, אילנה זבירין,

רות חשמונאי, רעיה טילינגר, ד"ר דליה לורנץ, עדנה מרקוביץ, רפי סיאנו, יעקב שורר

עיצוב: כרמל פרינט דף אור | Design Studio

דברים שרציתי לומר

מיכה לימור

דמותו המופלאה של מיכאל פטר גביטש

מיכאל גביטש הלך לעולמו בראשית הסתיו בגיל 94. ערב לכתו ציווה סכום כסף נכבד לצוות העובדים בדיר המוגן "פסגת חן" (רמת-חן, חיפה) כאות הוקרה ותודה על יחסם האנושי ויעילותם של עשרות בעלי התפקידים, מקטון ועד גדול, בדיר המוגן. זאת איננה מחווה נפוצה ומוכרת. לבד מעדותה על פעילותם ההומנית של עובדי "פסגת חן" (יש לומר גם של כלל עובדי רשת הדירים המוגנים של ארגון "פסגות כרמל") היא מהווה גם חותם פרידה מדמותו המיוחדת במינה של מיכאל גביטש

מיכאל פטר גביטש

המנוח. מיכאל וזוגתו אווה התגוררו ב"פסגת חן" למן חנוכת הבית לפני כ-15 שנים. (אווה ז"ל נפטרה לפני כחמש שנים). זוגיותם, נדיבותם, התנדבותם לכל עניין ומפעל בבית, בקהילה, בארגון עולי מרכז אירופה (עתה "פסגות כרמל"), בחברה הישראלית, הייתה לשם דבר. בתפקידו האחרון כיהן כיו"ר בית הדין של כבוד בארגון. רציתי לומר שבהסתלקותו לעת הזאת אני רואה סמליות רבה. תם עידן בחברה הישראלית. עם גביטש הולכים ונעלמים נושאי הערכים אותם ביקשו להנחיל אלה ממייסדי המדינה ומקימיה שייצגו ענווה ויושר חסר פשרות, קנאי האמת וההתחשבות בזולת. מיכאל גביטש המנוח היה כזה.

כיצד תיראה שנת 2023?

בספרו החוזה את מדינת היהודים "אלטנוילנד", ציווה בנימין (הראשון) זאב הרצל לבדל את הרבנים והמשמשים בדת ממעשה הפוליטיקה והמדיניות, להתיר את מלאכתם החשובה כהגדרתו, למסגרת בתי הכנסת והאולפנות בלבד. מעורבותם בענייני המדינה - כתב - רק תזיק. אלא שהסדק הצר שפער בעיקרון מנחה וחשוב זה ממשיכו של הרצל, דוד בן-גוריון, הופך היום את המדינה על פניה. במנהיגותו של בנימין (השני) היו הרבנים, באורח ישיר ו/או עקיף, לפוליטיקאים והמדינאים המובילים. ("הסוסים ברחו מהאורווה"; "הרכבת כבר יצאה מהתחנה").

כתוצאה מכך, אי-וודאות בעומד להתרחש, בגורלנו הקרוב והרחוק, הוא מתכון מובהק לחרדה. שלושה נתיבים עיקריים בפוליטיקה הישראלית מסתמנים לנגד עינינו בפרוס חג החנוכה ועימו שנת 2023. כל נתיב והשלכותיו הנגזרות, המפחידות. 1. הפיכת ישראל למדינה תיאוקרטית בעלת ממשל תקיף, בה הדגש הוא על זהות יהודית אורתודוקסית תוך התרופפות הערכים הדמוקרטיים, הליברליים, המערביים.

2. היסדקות כל מלט של סולידריות עד כדי מלחמת כול בכול, דתיים קנאים ומשיחיים מול חילונים, דתיים מתונים מול מסורתיים, יהודים מול ערבים, מיעוטי יכולת מול בעלי אמצעים, אנרכיה ברחובות שסופה קריסה כללית. 3. מלחמה מול אויב חיצוני הקם עלינו לכלותנו ומלכדנו לזמן מה מחדש. אופציות אלה נישאות בפי כול, באמצעי התקשורת, ברשתות החברתיות, בשיחות הסלון, ב'פרלמנטים' למיניהם, ברחוב, בבתי הקפה בבתי האולפנה ובאקדמיה. האם אלה נבואות שתגשמה את עצמן? האם המציאות האמיתית, זאת שמתרחשת ותתרחש אכן עכורה כאווירה המתוארת שבה היא ספוגה? האם תקום מנהיגות חדשה, אחרת, שתוביל אותנו במשעול רביעי, מפיס, מייצר חברה סולידרית, גאה בעצמה ובעמה? מי ייתן. חג חנוכה שמח.

דעות ותגובות

איך אנו נראים מכוכב אחר

בימים קשים אלה, בהם דומה והפתרון לסוגיית שני העמים בארץ הזאת מתרחק ומתפוגג (ראו ספרו של מרטין בובר 'ארץ לשני עמים' 1988) כדאי, אולי, לשאול בעצתה של ישות אובייקטיבית, אוניברסלית, טרנסצנדנטלית.

אולי יש אי שם במרחב היקום האין-סופי, הקוסמי, ישויות שהמודעות הקיימת בהן מסוגלת לחצות גבולות ממד, מרחב, מרחק, זמן והבנה שעבורנו, בני אנוש, חסומים. יתכן גם שיש בהן כאלה המתעניינות במתרחש בכוכב-לכת נידח ירקרק-

כחול במערכת השמש שבשביל החלב. האפשר שקיימות שם אפילו ישויות העורכות מעין 'מחקרים קוסמיים'

על עובדות, תהליכים ומתן הסברים למתרחש בכוכב לכת זה? אם יש מודעות חוקרת המתמקדת דווקא בשולי מזרח המרחב הימי המכונה אצלנו 'הים התיכון', היא תוכל אולי לסכם את אבחנותיה העדכניות כך:

"לאחר תקופת יציבות ארוכה של מאות 'שנים' - או מספר כזה של הקפות כוכב הלכת המכונה שם 'כדור הארץ' סביב מה שקוראים

שם 'השמש' - פורקה, לפני כמאה שנים ולאחר 'מלחמת עולם' קשה, ה'אימפריה העות'מנית' שהייתה השלטון המרכזי באזור, שנקרא גם 'הלבנט'. הוקמו שם כמה 'מדינות' נפרדות בחסות ה'מעצמות' המנצחות. הדרומית שבהן, עד מדבר 'סיני' במערב ו'בקעת הירדן' במזרח, נקראה 'פלשתינה-א"י', שנוסדה לשם "הקמת בית לאומי לעם היהודי, עם שמירת זכויות יתר התושבים". לביצוע מטרה זו הושלטה מעצמה אחרת, מנצחת, בשם 'בריטניה' לפי מנדט שקיבלה מ'חבר הלאומים' שהחליט על כך ושב היתה שותפה בכירה. לאחר מלחמה נוספת והתממשות האיומים בהשמדה - שבו המעצמות והקצו ליהודים חלק מהארץ למדינה."

אבל מרחקי זמן, מקום ותובנות, גם אם הם אולי חדירים למבט מישויות קוסמיות מסוימות, וגם אם אולי ניתן לחצותם - עדיין מתקשים להבין את המתרחש בעבר השני: "קשה לנו לפענח את השיקולים והדחפים המניעים את פעולתן של התקבצויות שונות של יצורים מקומיים בכדור הארץ ואת מאמציהן למשול ולהילחם זו בזו מלחמות שבהן רבים מאוד הנספים והחורבן. לא מצאנו על פני כוכב לכת זה אף יצור אחר שכה

עסוק בהשמדת בני מינו ולא גילינו מה התועלת שיצורים אלה מפיקים מכך, אך הדברים חוזרים על עצמם. בתחילת קיומם כקבוצות בוודאי היה להן צורך בשלטון בלעדי יציב בשטחים שמהם הפיקו את מזונם אך עם גידול רב לאין שיעור של ייצור ומסחר במוצרי ושירותי כלכלתם - לא דרושה ליצורים אלה בעצם הגדרת שייכות של שטחים, אלא לצרכי שליטה זה בזה. יתר על כן, המצאה וייצור של אמצעי הרג וסופגים חלק ניכר מכוח יצורים אלה והופכים אותם תלויים בכך כבסיס לרווחתם החומרית."

מיכולתנו המוגבלת להתחקות אחר הגורמים המניעים אותם, נראה שמדובר בסיפורי מיתולוגיה מתקופות קודמות שמיחסים ומספרים בני כל אחת מהקבוצות השונות לעצמם על תולדות עצמן. סיפורים נבדלים וסותרים כאלה, שלדעת כל אחת מהן מקנות לה 'זכויות' כאלה או אחרות על מקומות ושטחים מסוימים במרחב הפיזי, וכן סמכות להשליט על בניהן ועל אחרים שלל רעיונות מופשטים בדבר 'אמונה', 'דת', 'ו'התנהגות' ראויה של קבוצות יצורים אלה – על אלה הם הורגים זה את זה. עם זאת, אולי אפשר להעמיק, בהסתמך על אבחנות ממקומות אחרים בכוכב לכת זה: "התקבצויות אלה של הקוראים לעצמם 'בני אנוש', מטפחות שייכות רעיונית ומתבדלות מקבוצות אחרות. הן משתמשות במושגי שייכות שהמציאו, כמו 'אל', 'דת', 'מוצא', 'עם', 'גזע', 'תרבות', 'שפה', ועוד. גם אם למבטנו מתוך רחבי היקום ההבדלים בין תכונות הפרטים המגדירים עצמם כשייכים לקבוצה זו או אחרת הם מזעריים, מושגים אלה הופכים למיתוסים השולטים בסדר יומם

והופכים לממד מוביל בתודעתם ובחיייהם. הקבוצות מובילות התאגדויות ללאומים ומדינות ונלחמות עם או נגד קבוצות אחרות, לפי מטרות שונות ומשונות, המשתנות לפי מגוון הסיפורים ולפי מקום וזמן."

ובמה הבחנו כמתרחש בפלשתינה-א"י? "ארץ זו רבת סיפורים במיוחד, אולי כי נמצא בה מעבר עיקרי בין האזור המכונה 'אפריקה' בדרום לבין זה המכונה 'אירו-אסיה' בצפון. ברצועה צרה, פורייה יחסית זו, בין 'הים-התיכון' והמדבר, עברו וישבו בני אנוש מאז הקדומים שבהם והתחלפו קבוצות שולטות רבות וגבולותיהן. אלה גם השאירו בה את חותם שפותיהן, סיפוריהן, חורבות עריהן ומקדשיהן. עוד מלפני התקופה העות'מנית שלטו בה השפה הערבית והדת המוסלמית אך היו ויש בה קבוצות זהות שונות של עמים ודתות שכל אחת מהן ראתה בארץ זו רקע לסיפורים מיתיים של תולדותיה ולזכויות מדומות מבוססות על כך.

חלק מהקבוצות ראו בה "ארץ קודש" ונלחמו זו בזו על שליטה בה. 'תולדות בני ישראל' הם הסיפור המרכזי בארץ זו, בגרסאות שונות לקבוצות שונות המתחרות על מיתוסים חלופיים שנולדו מסיפור זה. הסיפור של

אלה המתקראים היום 'יהודים' מתייחס לעבר של כארבעה אלפים 'שנים' ומסתמך בחלקו על כתבים שחלקם גילם המוכח אלפי שנים. לפיהם, ה'יהודים' רואים עצמם כיוצאי ויורשי ארץ זו בתוקף 'הבטחה אלוהית' ולפי 'מצוות' דתיות החלות, בהתאם לכך, רק עליהם. מולם עומדות קבוצות הגדולות במספר חבריהן פי מאות: 'נוצרים' על מגוון כנסיותיהם הרואים את עצמם ממשיכי היהדות לפי סיפורים ופירושים סותרים מאוחרים יותר בני כאלפיים שנה, ומאות מיליוני 'מוסלמים' המסתמכים על דתם שהיא בת כאלף וארבע מאות 'שנים' וגורסת סיפור אסלאמי הקשור אל הסיפור היהודי המקורי. כל אחת מהקבוצות מפארת את סיפורי קשריה שלה לארץ זו ואת תביעותיה הבלעדיות ל'זכויות' על שטחים מסוימים בגבולותיה ולמקומות 'קדושים' בתוכה."

ה'יהודים' התפזרו מארץ זו וקיימו במשך אלפי שנים קהילות שייכות נפרדות ברחבי 'העולם העתיק' ו'הים התיכון' ששמרו זהות דתית נפרדת תוך קיום קשרים ביניהן. הם התפשטו במאות ה'שנים' האחרונות בעיקר במרכז ומזרח 'אירופה'. קהילות אלה מלאו תפקידים עירוניים כלכליים וחברתיים, כל אחת במקומה ללא קשר מחייב מאחד.

ממחצית המאה התשע עשרה עלו באימפריות הרב-לאומיות, העות'מנית, האוסטרית, הרוסית והפרוסית ובמושבות התפשטות האימפריאליזם האירופי – כוחות 'לאומיים' שביקשו ביטוי לזהותם הנפרדת. על רקע זה התערער מקום היהודים כחלק מחברות מעורבות ורב-זהותיות אלה והם סבלו מהפליה ורדיפה גוברת לאור זהותם השונה. רבים מהם היגרו מ'אירופה' ל'עולם החדש' ואחוז קטן חיפש ביטוי מכליל לזהות יהודית משותפת. החלה ביניהם הגירה לפלשתינה כביטוי לדימוי שלהם כ'עם' ולרעיון ה'ציוני' לשוב ולהקים בית לאומי לעם היהודי בארץ מוצאו המיתולוגית - 'ארץ ישראל/פלשתינה' – רעיון שקיבל את תמיכת המעצמות המנצחות במלחמת העולם הראשונה. כך גברה הגירה של יהודים בעיקר מאירופה לארץ זו, והחלה התיישבות בערים וכפרים חדשים. אך מספר היהודים שהגיעו לארץ היה קטן מהצפוי בגלל מגבלות הגירה בין לאומיות, מלחמת עולם שניה, השמדה של רוב יהודי אירופה והתנגדות הערבים בא"י/פלשתינה. באותה עת עלו גם בקרב דוברי הערבית ב'לבנט' שתחת השלטון העות'מני שאיפות 'לאומיות' בהתייחס לאזור זה, הכולל כחלק מ'סוריה הגדולה' את 'פלסטין' ו'ירושלים'. מרבית התושבים חיו בכפרים חקלאיים מסורתיים וערים עתיקות קטנות, בקהילות מוסלמיות, נוצריות, יהודיות ומעורבות. גם ביניהם היו ששאפו לביטוי לאומי ערבי והמדינות שהוקמו לא היו מקובלות עליהם, בעיקר לא המנדט הבריטי להקמת בית לאומי יהודי. ואכן, החלו וגברו חשדות והתנגשויות בין קבוצות מקומיות לבין הקבוצה המתיישבת בארץ זו בין 'ערבים' ו'יהודים מתיישבים' המקובלים כ'דת' אך לא כ'לאום'."

דווקא מקרה זה מדגים יפה את אי-יכולתנו להבין ולהזדהות עם גורמים לעימותים בין-קבוצתיים על פני כוכב הלכת הירקרק הזה: הערבים והיהודים מאמינים בסיפורי מוצא ועקרונות דת שאינם סותרים. רבים דומים במראם, שפותיהם מאותו מקור וקהילותיהם באזור זה גרו יחד דורות רבים ואין ביניהם עימות ממשי

אלא על בכורה מדינית בארץ.

"מאז החלה ההגירה היהודית ל'ארץ הקודש' היא התבססה על רכישות קרקע בכסף מלא והביאה

פיתוח ופרנסה גם לתושבים

הערבים. במנדט הבריטי השתפר השלטון ואתו תשתיות, שירותים ומנהל ציבורי לפי מיטב הניסיון האימפריאלי הבריטי. אולם, עימותים בין העדות במדינות הלבנט, שכל אחת חותרת לביטוי מדינתי ובלעדיות לזהותה הקבוצתית התעצמו, והמאבק על א"י/פלסטין הפך

למוקד המלחמות הסמלי והעיקרי באזור. ברצף ההגירה, ההתיישבות והלחימה - היהודים גברו ושולטים בארץ. פלסטינים ערבים, שמספרם דומה, כפופים להם בצורות שונות ויחסי עוינות נמשכים.

יכולת הצופים מרחבי היקום מוגבלת לעת עתה לעקוב ולהבחין במתרחש בכוכב לכת מעניין זה אך אינה מאפשרת לחזות את העתיד להתרחש בו. אילו היו יכולים - יתכן שעניינם בהתפתחויות בארץ זו היה נמוג, בבחינת "אין חדש תחת השמש", אך אולי אין בעצם ידע אמיתי מעבר לכזה המוגדר כ - "הכול ידוע - והרשות נתונה!".

"אם עלינו לשער מה יהיה שם, על פי הסתכלות בתהליכים דומים במקומות אחרים על פני כוכב ירקרק זה ובמקומות אחרים שאולי דומים לו, הכלל הוא - "לא לעולם חוסן"! מדיניות היהודים, לפי כוחם כעת, נוקטת בפירוש במונחים של סוחרי רהיטים ודומיהם "יתנו יקבלו, לא יתנו - לא יקבלו". אולי מוטב שיסיטו אותה ממדיניות - "תן מעט וקח הרבה" - למדיניות נדיבה יותר, של חזקים - "תן הרבה וקח מעט" - כלפי שותפיהם הערבים, שהם הרוב באזור! נדיבות כזו, מתייחסת להסכמות וקבלה הדדית לביטויים ותחומי זהויות קבוצתיות סמליות כמו הכרה בשפה, בחגים, ייצוג באירועים, ציון שמות מקומות ואישים, סמלים ודגלים וכדומה. היא יכולה להועיל להשלמה בין מיתולוגיות של הרואים בארץ זו את מולדתם, כמו שבנים משלימים עם כך שאימם היחידה - גם אימם של אחיהם היא - וכולם בניה השייכים לה ולא היא להם! על סמך השלמה כזו ניתן אולי להסדיר יחסי כבוד, מעמד ומוסדות מאזנים לכל בני הקבוצות החשים שייכות לארץ קטנה זו ובכך יוכלו לייצב את יחסיהם גם את זהויותיהם העצמיות".

מיכאל מאיר-ברודניץ

הגיגים על מילים

הכול / ויסלבה שימבורסקה
מילה מתנשאת, נפוחה מיהרה
מן הראוי שתכתב במירכאות כפולות
מעמידה פנים שאין היא מחסירה דבר
שהיא מכנסת, מקיפה, מכילה, אוצרת בתוכה
בעוד שאין היא אלא רסיס מן הסערה

הכול משתנה

מה שהיה הוא שיהיה – **קוהלת** מה שהיה יהיה אחרת – **רותי**
היה קטן – גדול יהיה
היה חדש – התישן
היה שלם – נשבר
היה חי – מת
היה – לא חזר
בא – עזב
סוף

אני לא יודעת מה היה **'תמיד'** ואני גם לא יודעת מתי התחיל תמיד. נראה לי שהמילים כמו, הכול, 'כולם' וגם תמיד הם 'אלא רסיסים מן הסערה'. תמיד שמי היה רותי כלומר, מאז שנולדתי ותמיד הרקפות והכלניות פרחו בחורף – אני לא יודעת ממתי זה כך וכן הלאה. בבית המקדש היו מקריבים 'קורבן תמיד' (אחת מתרי"ג מצוות)

מאז שבעה עשר בתמוז ועד היום בטל התמיד – מה לעשות? עד אז תמיד היה תמיד!
"לא אנחנו אלה שמתעללים זה בזה, אלא המילים מתעללות" / אייל מגד
כאשר התבקש לדייק בפרטים הוא נאלם דום כי "אין לי המילים, איך ממחישים סבל...
('הארץ' 4-10-22 אייל מגד בעניין מעט שונה)

חסרות מילים מדויקות שמבטאות מחשבות ורגשות. אולי יש או יהיו עוד רסיסי מילים שעדיין לא מצאו מקומן בשפה. "כי רוצה אדם שתהא הלשון הולכת עם מחשבתו" / ח.נ. ביאליק. על צורך זה בטא ויישם ביאליק בעת שהספקות היו אם תישאר העברית שפת קודש או שיש להחיות אותה תחייה גמורה לשפת דיבור וכתב. למזלנו ביאליק ורבים אחרים החיו, מצאו והמציאו לנו מילים וביטויים רבים שמלווים, הולכים ומשרתים אותנו בנאמנות יומיום. מאז רבים תורמים רבות להעשרת שפתנו, למשל הינה אוסף מקרי זעיר מתוך אלפ"י או עשרות אלפ"י דוגמאות:

הביטוי הכי ישראלי שיש – אף על פי שהו מורכב מצמד מילים משפות זרות.	יאללה ביי
הביטוי רב העוצמה שמכנס בתוכו התמציתיות את הערך המיוחד בתרבות היהודית והעברית גם לשבת וגם לשלום.	שבת שלום
הקשר שבין ניתוח קיסרי ולביטוי.	יוצא דופן
תיאור ציורי, מצחיק ומובן למצב ביש.	על הפנים
	רותי חשמונאי

יוצא דופן

על הפנים

רותי חשמונאי

משולחן המערכת

'קאופהוף' 'קארשטאד' ו'הרטי' – כך נולדו הקניונים הגדולים בגרמניה ובאירופה

רפי סיאנו

מסוף המאה ה-19 ועד עליית הנאצים לשלטון (1933) התרבו בתי הכל-בו בגרמניה. לימים כ-80% מהם היו בידיים יהודיות. מה עשה את בתי הכל-בו אטרקטיביים כל כך לעומת החנויות הקמעונאיות?

רוב יזמי בתי הכל-בו התחילו במכירת מבחר פריטים לתופרות בית כגון כפתורים, סדקית, סרטים ובדים. אחר כך הם הרחיבו את המבחר ועם תעוזה רבה פתחו את החנויות והנהיגו בהן מדיניות מהפכנית, כלומר, שלא כמו בעבר היה מותר לקונים לבדוק את הסחורה לפני הקניה, התירו להם להחליף את שקנו וגם נקבעו והוצגו המחירים. בהמשך הוסיפו מחלקות לביגוד והנעלה, כלי מיטה ונדוניה. היזמים

היהודים היו לחלוצים של הזמן המודרני, הם העתיקו שיטות מכירה לפי מה שראו או באמריקה. הם העסיקו ארכיטקטים פורצי דרך, עיצבו חנויות עם תאורה חשמלית ועצבו חלונות ראוה שמשכו את עיני העוברים והשבים.

בתי העסק בבעלות הקבוצות 'יאנדורף' (Jandorf), ורטהיים (Wertheim), הרמן טיץ (Hermann Tietz) ורודולף קארשטט (Rudolf Karstadt) כבשו את השוק.

המתחרים הקמעונאים הרגישו מאוימים, חיפשו ומצאו איך לתקוף את בתי הכל-בו. למשל בסקסוניה ובהסן יזמו מיסוי נוסף על מכירות בכל-בו ובפרוסיה יזמו חוק האוסר מכירות בקומות שמעל קומות קרקע. הקמעונאים התאגדו נגד בתי הכל-בו. ריבוי בתי הכל-בו שבידיים יהודיות הפך לקלף בידי האנטישמים ונטבעה הסיסמה "אל תקנו אצל יהודים".

להלן רשימה חלקית של כמה רשתות שחלקן קיים עד היום ואחדים בשמות שהוחלפו.

אברהם אדולף יאנדורף (1870-1932) הקים עסק ב-1890 בברלין בשכונת קרויצברג ובהמשך בפרידריךסהאיי, מיטה ושרלוטנבורג. בתי הכל-בו הופנו לרוב ללקוחות ממעמד נמוך.

הכל-בו השביעי שהקים יאנדורף ב-1905 עשה היסטוריה. הכוונה הייתה לפנות לקהל של המעמד הגבוה ואנשי החצר של הקיסר וילהלם ה-II. שם הכל-בו היה KaDeWe (Kaufhaus des Westens). המבנה הכיל 120 מחלקות וביניהן מספרות לגברים ולנשים, סוכנות נסיעות, משרד חלפנות, מעבדת צילום, ספריית השאלה ובית קפה. בתי הכל-בו היו להיכלי ענק וזכו לכינוי "מקדשי צריכה", צלע של הבניין היה 250 מ'.

הקיסר הגרמני לא הופיע לפתיחה החגיגית. לעומת זאת הגיע מלך סיאם (תאילנד של היום) עם פמלייתו. המלך הוציא 250,000 מרק ומינה את יאנדורף לקונסול כבוד של סיאם בגרמניה. ב-1926 העסיק יאנדורף

Ka.De.We (Kaufhaus des Westens)

כ-3,000 אנשים. באותה שנה מכר את הרשת בעלת 19 הסניפים שלו לחברת הרמן טיץ. קבוצה זו הייתה לקבוצת בתי הכל-בו הגדולה בעולם.

הרטי (Hermann Tietz = Hertie) הפך במשך עשרות שנים החל מהשנה 1913 לשם נרדף עבור בית כל-בו. המייסד הרמן טיץ נולד ב-1837 בחבל פוזנן, היום פולין. הוא היגר לארה"ב וחזר כעבור 20 שנה לגרמניה. הרמן מימן ב-1882 לאחינו אוסקר

(1858-1923) בית מסחר וכאות תודה כינה אוסקר את העסק על שם הדוד.

החידוש בחנות לכפתורים, חוטים וכלי מיטה היה מדיניות המחרים הקבועים ומבחר רחב של צורכי משק בית. הרמן טיץ (1837-1907) נשאר רווק ותרם כספים רבים לנזקקים, בין היתר היה ראש ועד המנהל של ה" Hilfsverein der deutschen Juden (עזרה הדדית ליהודי גרמניה) שעזר בבניית הטכניון בהדר הכרמל. הוא נפטר ב-1907 וקיבל קבר של כבוד בברלין. בשנים 1879-1885 פתח הדוד ליונהרד טיץ מספר בתי כל-בו עם אותם מאפיינים בערים נוספות.

ב-1932 עבדו אצל טיץ כ-15,000 עובדים ב-43 הסניפים שלו. לימים, מכר "הרטי" לא רק צרכי תפירה אלא כל שנתבקש, כולל מזון, ולזכותו נרשמה הפצת העגבניה בגרמניה שלא הייתה נפוצה קודם לכן במחיר עממי. על משפחת טיץ הוטל "מס כל-בו" מיוחד. בשנות שלטון הנאצים עברו "אריזציה" (היא הדרישה של השלטון הנאצי שבעלים של עסקים חייבים להיות לא-יהודים, כלומר "ארים"). השליטה נלקחה ממשפחת טיץ שהיגרה לחו"ל. אחרי המלחמה לא הצליחה המשפחה להחזיר לעצמה את הרכוש.

בשל ה"אריזציה" נאלצו היהודים למכור את רכושם מתחת למחירי השוק והנהנים היו הבנקים ואנשים פרטיים. תחילה מסרו בעלים יהודים את הניהול ללא-יהודים אבל בשנות השלושים המאוחרות גם האמתלה הזאת לא עזרה עוד. אחרי המלחמה נקרא הקונצרן "הרטי" על 115 הסניפים שלו בשמות שונים. היום, אחרי גלגולים רבים, השליטה היא של חברה בשם "ארקנדור".

רשת Karstadt (קארשטט) נוסדה ב-1881 ע"י הלא-יהודי רודולף קארשטט. בשנות ה-20 נקנו חלקים מהרשת על ידי יהודים ולכן בתקופת הנאצים נחשבה הרשת כעסק יהודי. פריץ וולף שהיה המנכ"ל ופוטר השתקע בחיפה.

משפחת ורטהיים שלטה בקונצרן שנוסד בשנת 1852 ע"י האחים אברהם ותיאודור וורטהיים. החנות הראשונה נפתחה בשטראלסונד (Stralsund) שמצפון לברלין. מאוחר יותר הצטרפו הבנים של אברהם ובשנה 1885 פתחו גם סניף בברלין. עד לאריזציה נבנו כשמונה בתי כל-בו גדולים, אחד מהם היה לכל-בו הגדול ביותר באירופה ובו 106,000 מ"ר שטח תפעולי.

באוקטובר 1930 הותקפו הבתים ע"י אנשי היטלר וב-1934 העביר גיאורג ורטהיים את הבעלות לאשתו אורסולה שלא הייתה יהודייה. צעד זה לא הועיל ובשנת 1937 שונתה ורטהיים ל-"AWAG" וכל היהודים פוטרו.

קניון קארשטאדט ברלין 1936

שמעון שוקן היה מנהל חנות שהייתה בבעלות משפחת אורי. את רשת שוקן הוא פתח בעיר צוויקאו (Zwickau) שנמצאת דרומית מלייפציג. שמעון שיתף את אחיו זלמן (1877-1959) ומשם הוסיפו סניפים עד שבשנת 1930 מנו 20 בתי כל-בו ונחשבו לרשת הרביעית בגודלה. ב-1932 עבדו 5,200 אנשים ברשת שוקן. אחרי מות אחיו, זלמן שוקן ניהל את הרשת לבד ופיתח שיטות כמעט מדעיות בניהול, בקניות מרוכזות, בייצור ובשווק. במהלך ה"אריזציה" נאלץ שוקן למכור את הרשת לשני בנקים גדולים "Deutsche Bank" ו-"Reichs Credit-Gesellschaft", כמובן במחיר נמוך מהשווי הריאלי של הרשת והשם שוקן הוחלף ב-1938 ל"מרקור".

אחרי המלחמה הועברו כל בתי הכל-בו במזרח גרמניה

ל"בעלות העם" - למדינת ה-DDR. ב-1949 שלטונות מערב גרמניה החזירו 51% של המניות למשפחת שוקן. בשנת 1953 מכר זלמן שוקן את חלקו לחברת "מרקור, הורטן ושות'". אחר כך הועברה הבעלות לחברת "הורטן" ואחר כך ל"קאופהוף" והיום הבעלים נקראים "סיגנה הולדינג".

זלמן שוקן נכנס להיסטוריה שלנו הודות לתמיכתו בתנועה הציונית. בנייני הכל-בו היו פרי תכנון של אדריכלים פורצי דרך. המפורסם בהם היה אריך מנדלסון שתכנן מספר רב של בתים מפורסמים גם בארץ וביניהם את הווילה שוקן בירושלים ובית חולים רמב"ם בחיפה.

זלמן שוקן (1877-1959) שיתף פעולה ב-1915 עם הפילוסוף מרטין בובר בהוצאת מגזין "היהודי". ב-1931 הוא ייסד "הוצאה לאור שוקן" בברלין שמטרתה הייתה הפצת ידע על יהדות. הוא תמך כלכלית בסופר ש"י עגנון ובשנת 1934 עלה לארץ ישראל ורכש את עיתון "הארץ". הוא הביא ארצה גם את ספרייתו שמנתה כ-60,000 ספרים. בשנת 1940 היגר לארה"ב. זלמן שוקן נפטר ב-1959.

לסיכום: במהלך האריזציה הפך הרמן טייץ ל"הרטי", הבתים של בן דודו ליאנהרד הפכו ל"קאופהוף" ושוקן היה "מרקור". חלק מבתי הכל-בו נהרס במהלך המלחמה, הבעלים המקוריים ויורשיהם קבלו פיצויים מופחתים על רכושם שהיה בשטח של מערב גרמניה. גרמניה המזרחית לא ראתה את עצמה כממשיכת הרייך השלישי ולכן לא פיצתה את היורשים.

בימינו נמצאות חברות הכל-בו "קארשטט", "קאופהוף" וממשיכים אחרים בפשיטת רגל ובינתיים נתמכים ע"י המדינה. הרגלי הקניה השתנו. הקהל של ימינו מחפש מרכזי קניות עם חניה או קנייה באון-ליין דרך האינטרנט כי מרכזי הערים חסומים לתנועה והקונים מתעניינים במבחר שונה ובגישה נוחה.

קאופהוף

דיוור מושלם
שירותי דיוור מוגן בביתך

מעדיף להישאר בבית?!

זכש'ן י'תר מ'ת'י'ד:

"דיוור מושלם" **שירותי דיוור מוגן עד הבית!**

אנו שמחים להזמין לשמוע ולהתרשם
(קפה ויחס חם - עלינו!)

"דיוור מושלם" - הישארו בביתכם הפרטי וקבלו שירותים עד הבית!

תכנית המאפשרת בחירת שירותים איכותיים מסל רחב ומגוון,
בהתאמה אישית, החל מ-200 ש"ח דמי מנוי לחודש.

בין השירותים:

ארוחות טריות מדי יום, כביסה, ניקיון, שירותי רפואת חירום וביטחון, תיקונים, תמיכה, השגחה ועוד

הכל עד פתח הבית

השתתפות בחוגים, בטיולים, בהרצאות, בבריכה ובחדר כושר

הכל בבתי הדיוור המוגן ובמרכז הקהילתי של הארגון

התכנית הושקה לפני 10 שנים ע"י פסגות כרמל - דיוור מוגן (ע"ר), בעל רשת בתי דיוור מוגן בחיפה, ומאז היא זוכה להתעניינות רבה ולהדים חיוביים בקרב הציבור ובאמצעי התקשורת.

הנכם מוזמנים

לקבוע פגישה בה תכירו

את השירות הייחודי

04-8119444

בפנייתכם אלינו אנא ציינו "דיוור מושלם"

פסגות כרמל - דיוור מוגן (ע"ר) - בעל רשת בתי דיוור מוגן בחיפה ובצפון:
"ראשוני הכרמל" (מאפו) | "פסגת אחוזה" | "פסגת-חן" | "רעות" התישבי | "רעות" קרית ביאליק

מסע באלסקה

אילנה זבירין

בסך הכול שהיתי שבועיים באלסקה. וכבר לפני הנסיעה זה הרגיש כ"מסע". שכחתי שאלסקה היא חלק מארצות הברית ואז הייתי צריכה לחדש ויזה. ושומו שמיים! התורים ארוכים מאוד, כאילו כל עם ישראל נוסע לארה"ב, ולמרות שהייתי בטוחה שאין בעיה - סורבתי. כלומר "זקנה" כמוני יכולה להוות איום כלשהו. לא עזר שום דבר עד שהפעלתי "מאכר" תמורת סכום לא קטן, כיוון שכבר נרשמתי לטיול. אז המסע התחיל בשש בבוקר ברכבת לשגרירות ארה"ב וכל מה שכרוך בכך.

הטיול שלנו התחיל באנקורג'. חשבתי שזו עיר גדולה. ובכן - זו עיר שמתנהגת עדיין כמו כפר. בקושי בתים בעלי כמה קומות, המון קאבוויים עם מגפיים, חולצות פלאנל משובצות וכובעים תואמים וטנדרים. אבל מוזיאון נאה שמכיל מוצגים נהדרים מהתרבות הילידית. וזו הייתה הפתיחה למה שעתיד לבוא. כיוון שנסענו בדרך היבשה, לא באוניות הקרוזים, היינו תלויים מלכתחילה במזג האוויר. ומזג האוויר באלסקה הוא הצעה. לא הבטחה. כבר למחרת היום, כשהיינו אמורים לטוס לקו הרוחב 71.5, הנקודה המיושבת הצפונית ביותר של ארה"ב, הרבה מצפון לחוג הקוטב, התבשרנו שאין טיסות. המזוודות שהיו על המטוס הורדו, וקבוצתנו חזרה למלון. האנשים שחיכו למטוס שלנו בכדי לחזור מהצפון, נשארו תקועים שם. וזה היה מזלנו הטוב - כי הם נשארו שם ללא טיסות עוד שבוע. כך הפסדנו את הקוטב, וגם את החוויה המפוקפקת של דיאטת שומן דובים וכלבי ים למשך שבוע.

ואגב אוכל - אפשר לקנות בכל מקום נקניקיות או המבורגר מבשר איילים. בכלל, נדמה שהאוכל החביב על בני המקום הוא בשר, טוגנים, עוגות קרם ועוד בשר. הם גם נראים ככה. גדולים ובעלי גוף. אז - בשר הצייד הוא חלק מהדיאטה המקומית. ברור מאליו שלכל תושב בגיר יש רובה וחכות. צריך להוציא רישיון. לדוגמה: לכל בעל רישיון מותר לדוג 250 ק"ג סלמון בשנה. זה מאפשר למלא את המקררים לקראת החורף. מה למדנו? הסלמון שאנו קונים בחנויות הוא סלמון בסוף חייו, לאחר שכבר עבר את תהליך ההשרצה. בטבע הסלמון הוא אפור, בשרו הופך לכתום לפני מותו והדג היותר שווה הוא ההליבוט הלבן.

שמורת הדובים קטאמאי ושמורת דנאלי: אין משהו יותר מרומם את הלב מאשר לראות את הר הדנאלי ביום יפה, מכוסה בשלג ומואר בשמש. הדנאלי הוא ההר הגבוה ביותר באמריקה הצפונית - מעל 6,000 מ'. נקרא פעם הר מקינלי. היום, כשיש חזרה למקורות הילדיים, חזרו לשם המקורי שפירושו - היפה, הגבוה, האדיר... אוגוסט הוא הסתיו באלסקה. הדרך משופעת ביערות עד שחלקם בשלכת של זהוב כתום וזהב. מפל ועוד מפל ועוד ועוד... היערות רחבים ואין סופיים ובהם עצים שונים, פטריות בצורות וצבעים שונים. גם פטריות רעילות הבולטות בצבעם הכתום והאדום. הלכנו ביער שבו בעיקר חיות רבות ושונות ממשפחת

הצבאים מטיילות באין מפריע. וכן זאבים, דובים ועוד ועוד... אני כנראה חסרת הבנה לחלוטין בעניין הביולוגי, כי גם בסוף הטיול קשה לי להגדיר את ההבדל בין קאריבו למוס. כן, כן, קרניים נושרות או לא נושרות, גודל, צבע וכו' (בחינה לא הייתי עוברת). בשמורת הדנאלי הענקית יש גם כבשי פרא ענקיות. כמו כן סוגים של נשרים וציפורים אחרות.

הדובים בשמורת הקטמאי ומפלי ברוקס הם אדוני המקום. המטיילים נדרשים להשאיר מאחוריהם כל סימן לאוכל. נכנסים לשמורה ליום שלם ומתקרבים לדובים למרחק כמה מטרים. באוגוסט הדובים כבר שמנים, שבעים ומוכנים לשנת החורף. עדיין הם תופשים סלמונים ללא הרף ולכל דוב נקודת ה"דייג" שלו. חלקם תופשים נקודת תצפית בראש המפל. משקל הדובים יכול להגיע לכחצי טון. מגיעים לשמורת הקטמאי במטוסים קטנים ואח"כ טסים במטוס ימי עם מגלשיים! הנוף מעל הנהר וכל האיים הקטנים משגע. הטייס הוא עובד של שמורת הדובים. נראה כמו השחקן קלינט איסטווד, וגם בגילו, כנראה.

למדנו גם מהו "זמן אלסקה"- כלומר איחור של פלוס מינוס שלוש שעות. המלונות- לא משהו השרות- אינו בנמצא ניקיון- יחסי... אבל באנו לראות את הטבע- וזה מה שחשוב.

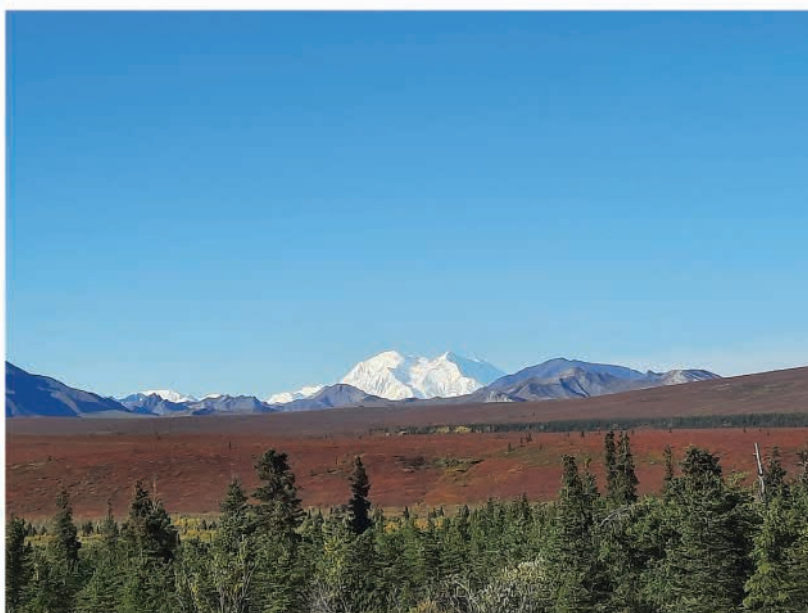

דוב בשמורת הקטמאי

נסענו באוטובוס . כביש אחד ויחיד שעולה צפונה, רק לחלק קטן כמובן של אלסקה. אבל לאיזה חלק!

לא אלאה אתכם במערכת המיסים וההטבות שמקבלים תושבי אלסקה, בעיקר מאז שהתגלה שם הנפט - חינוך ובריאות ובניין זול ועוד. עוד קודם לכן הייתה בהלה לזהב באלסקה, אבל מזמן זה כבר לא כדאי. ישנן רק עיירות מכרות הזהב הישנים שהפכו לאתרי תיירות. אבל למה כל כך יקר שם בסופרמרקט? אם מדברים על תושבי המדינה המקוריים, ה-American Indians, הרי שמצבם

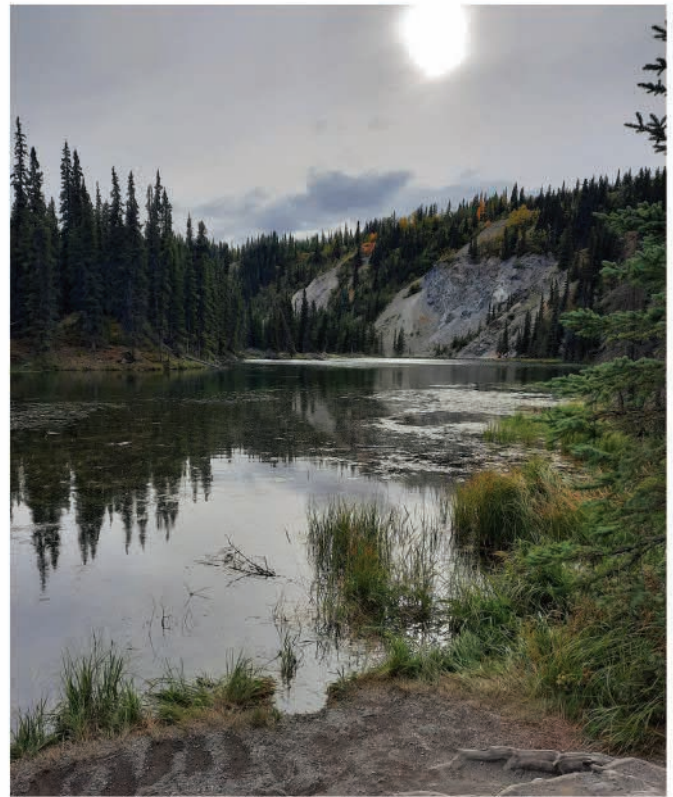
במדינה זו שונה לטובה ממצבם של הילידים בארה"ב גופא. באלסקה לא סגרו אותם בשמורות והם מאוגדים באגודות שעומדות יפה יפה על זכויותיהם על האדמה וכל אוצרותיה, החיות, היערות, המים, וכמובן הנפט. שהרי קו צינור הנפט עובר לאורך המדינה, 2000 ק"מ מהים הצפוני ועד לנמלים בדרום (זוכרים את האסון

האקולוגי בואלדז?). הצינור עומד בזעזועים של רעידות האדמה התכופות, עובר מעל לפני השטח ובמעבה האדמה ומוביל את העושר הנוזלי.

ועושר הטבע הולך ונעלם. אמנם שומרים על חיות הבר אבל לא על הקרחונים. נסעתי לראות בעיקר קרחונים, ועוד מעט לא יהיו. כל שנה נסוגים הקרחונים בעשרות מטרים. הכול מסומן. אבל מה עושים? טסנו בהליקופטר מעל קרחון. וגם הלכנו על קרחון. ה"אדמה" שחורה. זו פעילות האדם. הציוויליזציה פועלת לרעת הטבע.

לתדהמתי היו המון שלטי

בחירות בדרכים. והרבה עבור טראמפ ותומכיו. באחת מנסיעות השייט שנמשכה שעות פגשה הקבוצה שלנו זוג חביב מכת האיימיש, אלו שנראים כאילו הוציאו אותם מסרט של המאה ה-19, עדיין בלבושם המסורתי אך בכובע מצחייה של טראמפ. הם הרצו כל הדרך על משנתם הפוליטית. חוץ מזה היו נחמדים.

זה היה טיול של כלי תעבורה רבים ועדיין לא הזכרתי כלי שייט שונים. מעבורות וסירות בגדלים שונים. והיה גם קו רכבת. יש מקומות יישוב רחוקים במאות ק"מ והגישה אליהם נעשית רק בטיסה או בשייט. הכבישים מועטים. כל אחד יכול להוציא רישיון טייס מגיל 17. ואכן, ראינו ליד בתים רבים סירה, ומטוס

קטן או הליקופטר.

אלא שאנחנו שטנו במטרה לראות לוויתנים וקרחונים. ושוב - כמו בעניין החיות לעיל - איני יכולה עדיין להבדיל בין סוגי הלווייתנים השונים שראיתי: אורקות, קטלנים, פוקנות, לוטרות, ציפורי פאפין, ראיתי מאות רבים בכל מיני פוזות אקרובטיות. והעין לא שבעה מראותם, גם במחיר קפאון כמעט מוחלט על הסיפון, גלידי קרח על צוארון המעיל החם ששאלתי מאחותי מהגולן וכהנה וכהנה שכבות שכבות של לבוש טרמי. המשוואה היא: קרחונים ולוויתנים = מינוס הרבה מעלות.

משוט בארץ – אלוני אבא (בעבר: ולדהיים)

רוני רדלי

פטר ובריגיט בחצר הבית ליד עץ
ושינגטוניה הצעיר

הבית כיום

לפני זמן מה זה זכיתי לביקור מרגש בביתי שבמושב אלוני-אבא שבעמק יזרעאל. אלוני-אבא היה עד קום המדינה יישוב של גרמנים, טמפלרים. הוא הוקם ע"י בני הדור השני של הטמפלרים מחיפה. בשנות ה-30 של המאה הקודמות אימצו חלק מן הטמפלרים בארץ את התפיסה הנאצית ועם פרוץ מלחמת העולם גורשו מארץ-ישראל על ידי שלטונות המנדט הבריטיים. מחקרים רבים נכתבו על תולדותיהם. יישובם שבעמק

יזרעאל, לו העניקו את השם 'וילהלמה' (על-שם הקיסר הגרמני וילהלם השני), נתפס ואוכלס לאחר קום המדינה על-ידי היישוב היהודי וזכה לשם 'אלוני אבא'. אחד מדייריו הנודעים כיום הוא הסופר מאיר שלו.

ובכן, באותו יום ביקור מפתיע יצאו לקראתי מתוך רכב שכור אם ושתי בנותיה. לאחר שיחת היכרות קצרה סיפרה האם בריגיט כי גרה בילדותה בבית. הבית נבנה בתחילת שנות השלושים ע"י הטמפלר הנס פטר לארסן שהיה נגר במקצועו והייתה לו נגריה

החתונה של פטר ולידיה חיפה 1936

ליד עץ הוושנינגטוניה היום

צמודה לבית. היום משמש לי המבנה כמחסן. בשנת 1936 הגיעה מדנמרק, באוניה לחיפה, אישה בשם לידיה פדרסון עם בתה בריגיט. באותה שנה נישאה להנס פטר לארסן אצל הכומר הגרמני ד' פון אורסטן בחיפה. המשפחה גרה בוולדהיים והבת בריגיט למדה בחיפה. היא הגיעה הביתה רק בסופי שבוע. היא סיפרה לי שלא הייתה לה חיבה יתרה לתושבי המקום שהפכו כאמור בחלקם לתומכי הנאצים.

בריגיט התלהבה מעץ הוושנינגטוניה הענק שבחצר הבית, זכרה אותו כעץ קטן צמוד לבית בין שתי קומות ומרתף. למשפחת לארסן הייתה חברה בחיפה, אדית דולי פרמינגר שעלתה ארצה מאוסטריה בעליית הנוער לקיבוץ בית זרע. אדית עברה לגור בחיפה ולמדה את השפה הדנית. מפגש אקראי עם לידיה ובתה בריגיט בפתח חנות הצילום הידועה "פוטו אלכסנדר" הפכה אותן לחברות אמיצות. גם לאדית פרמינגר החיפאית היה קשר לאלוני אבא. אחותו של בעלה הראשון, אוטו נגלר, הייתה חברת המשק ובעלה השני של אדית, קרל פרמינגר, היה בן דודו של אוטו פרמינגר במאי הסרט "אקסודוס" שצולם בחלקו אצלנו באלוני-אבא. משפחת לארסן לא זכתה לפיצוי מהמדינה עם גירוש הטמפלרים היות והיו דנים. לפני שהגיעה לאלוני אבא לראות את

הבית ביקרה בריגיט את אדית בביתה שבחיפה. אדית דולי פרמינגר נפטרה ימים בודדים לאחר המפגש עם בריגיט. ביקור עם היסטוריה מעניינת ומרגשת.

בריגיט הבנות ואני

משוט בארץ - כפר תקווה בגבעות זייד

גד סובול

ההתחלה

על גבעה דרומית לקרית עמל, כיום חלק מקרית טבעון, נמצא כפר המשמש בית לאנשים הסובלים מפגיגור שכלי קל ובינוני המסוגלים ללמוד ולהכשיר עצמם לחיים עצמאיים ושמו גזור מייעודו – כפר התקווה. במקום עמד פעם

קיבוץ גבעות זייד שנעזב בשנת 1958.

נספר מה ייחודו. ישנם בישראל כמה מוסדות ו"כפרים" כמוהו. שעושים עבודת קודש.

אביו מולידו של הכפר היה דר' זיגפריד שמואל הירש.

הוא נולד ב-1899 בקניגסברג, בעבר פרוסיה המזרחית הגרמנית. ילד חמישי להורים בעלי אחוזה חקלאית וביח"ר ללבנים. הוריו היו יהודים טובים וגרמנים נאמנים, רחוקים מן הציונות. בגימנסיה למד לימודים הומניים ושפות קלאסיות. הוא הצטרף ללא ידיעת הוריו לתנועת הנוער "בלאו-וייס" שמאוחר יותר הצטרפה ל"החלוץ". זיגפריד הצעיר נרשם כמצוות האב ללימודי רפואה אך במקביל למד בסתר גם בפקולטה ללימודי חקלאות.

ב-1919 נסע עם משפחתו לברלין והחליט להישאר שם. הוא הודיע להוריו שברצונו להכשיר עצמו לחיים פרודוקטיביים בארץ ישראל. כדי לממש את תוכניתו הצטרף כפעיל לאגודת הסטודנטים היהודית, עבד אצל איכרים בגרמניה ורכש ניסיון. לאחר שהכיר חברי הכשרה הצטרף אליהם ויחד ייסדו את "קבוצת הצבי", עלו לארץ ישראל במסגרת תנועת "בלאו-וייס" במטרה להקים קיבוץ. החברים עבדו בניקוז ביצות בגבע ובעבודות שונות בבית אלפא, אך הקבוצה התפרקה מסיבות שונות והירש שב ב-1924 לגרמניה כדי לסיים את לימודיו. ב-1926 בסיום לימודיו עם תואר דר' לחקלאות חבר לתנועה הציונית בגרמניה. גורלו זימן לו הזדמנות לממש את חפצו כשבשנת 1930 הוזמן לבוא ארצה לעסוק בהוראה בבתי הספר החקלאיים: בבית"ס לבנות ע"ש חנה מייזל ובבית"ס המקצועי לבנים בנהלל, ואכן בא וחינך דור של חקלאים. ב-1933 בא לבי"ס כדורי. השקפותיו ושיטותיו הפדגוגיות לא הלמו את שיטות החינוך הבריטיות של אותה עת. למרות שתלמידי שני המחזורים הראשונים הכריזו על שביתה אם יפוטר, הוא עזב זמנית את ההוראה כשהצטרף ב-1936 ל"רסקו" וניהל את מחלקת ההתיישבות. ב-1956 שב לעסוק בהוראה במכון הוולקני ברחובות.

הוא הכיר אלמנה מחיפה, חנה לוי, ולה שתי בנות. אחת מהן, יהודית, לקתה בנזק מוחי ונזקקה למסגרת חינוכית מיוחדת. בגיל 17 נכנסה למוסד הפרטי של יצחק ואדית גרינקר בקרית עמל. ב-1964 נסגר המעון, אשר שהו בו 20 חניכים וההורים היו במצוקה. הפתרון נמצא על הגבעה שם עמד פעם קיבוץ גבעות זייד שהוקם בשנת 1940 על ידי בוגרי "מקווה ישראל" ומשפחת זייד. בשנת 1958 התפרק הקיבוץ מסיבות שונות והמקום נותר פרוץ, עזוב ומוזנח. דר' הירש רתם למשימה אישים כפרופ' אריק נסאו וייסד חברה ציבורית – "תקווה". החברים במועצת המנהלים היו אברהם הרצפלד, המטיף פרידריך נוטהאקר שעמד בראש ארגון נוצרי-גרמני לימים ארגון "צדקה", ואחרים. הכוונה הייתה להקים בית לאנשים הסובלים מפיגור שכלי קל ובינוני המסוגלים ללמוד ולהכשיר עצמם לחיים עצמאיים. "רסקו" ערבה לפרויקט, איחוד הקבוצות והקיבוצים בראשות סנטה יוספטל העבירו את 450 הדונם ואת המבנים של הקיבוץ לידי האגודה תמורת 1 שקל.

ב-20 בספטמבר 1964 אגודת "תקווה" התאחדה עם "אקי"ם" לחברה בשם כפר קנדי בגבעות זייד בע"מ. משפחת קנדי נתנה את אישורה לקרוא את הכפר ע"ש ג'ון קנדי, שגם אחותו הייתה מוכת גורל. ממשלת ארה"ב העניקה הקצבה של 270,000 ל"י לשלוש שנים עבור מחקר של הצלחת הכפר בשיקום ילדים מפגרים בעבודה חקלאית, והמיזם יצא לדרך.

השיקום

המקום העזוב והמוזנח נזקק לשיקום. הכול היה הרוס וכמעט כל התכולה נבזזה עם הזמן. ארגוני ידידי ישראל בגרמניה, בעיקר ארגון "צדקה" מהבולטים בארגונים אלה, חברו לאקי"ם ולמשרד הרווחה להקמת הכפר על רגליו. קבוצות עבודה מארגון "צדקה" באו ב-1965 ושוב ב-1966 והחלו בשיקום המקום. בקבוצה היו 23 גרמנים ושווייצרי אחד, צעירים ומבוגרים. ביניהם 10 נשים, פקידות, עקרות בית, אחות וגמלאית. בקבוצה היו שני חקלאים, שני נגרים, בנאי, עוזר בנאי, מנהל בניה, סוחר, חרט, חבתן, כומר, צבע, פקיד אתר בניה ומנהל בית מלאכה לחשמל. הם הביאו עמם בין היתר טרקטור עם עגלה, מחרשה ומשדדה; מסגריה ונגריה עם מכונות ושתי מכונות הקצעה. מטבח עם מחבת חשמלית וכיריים חשמליות, מכונות מטבח שונות, מכונת כביסה וכן כלי סניטציה ומכשירי חשמל שונים, אך בעיקר באו בהתלהבות של עשייה.

אחד מהם סיפר כי כשהגיע לראשונה לגבעה וראה בבוקר החורפי את עמק יזרעאל שנחשף לעיניו, חווה התרגשות כמעט דתית.

ארגון "צדקה"

ארגון "צדקה" נוסד בגרמניה בשנת 1960 על ידי המטיף פרידריך נוטהאקר. חבריו, נוצרים-אוונגלים פרשו מן הכנסייה הרשמית והחליטו לדבוק בתנ"ך ובדברי נביאי ישראל כי שם מצאו את האמת הדתית שלהם. הם מאמינים שעל ידי בואם לישראל ופעילותם למען ניצולי השואה הם ממלאים אחר ייעודם המוסרי והדתי.

באפריל 1960 הם פתחו בית החלמה לניצולי שואה, בבית "פנסיון לידו" לשעבר בנהריה. המקום החל להיות צר מלהכיל את המחלימים ובשנת 1969 נרכשה חלקה במושבה "שבי ציון" ובית ההחלמה עבר לפעול בה תחת השם "בית אל - צדקה". ואם לא די בכך, בכספי תרומות של ידידי ישראל בגרמניה וביוזמת ארגון "צדקה"

נחנך במעלות "בית אליעזר" – בית חולים סיעודי לניצולי שואה. את שני המוסדות הללו מנהלים בני משפחת באייר ואבי המשפחה עומד בראש הארגון בארץ ובגרמניה.

מדי שנה באים מתנדבים צעירים מגרמניה לעבוד בשני מוסדות אלה. את הכשרתם לכך במשך כשנה הם מקבלים במרכז הארגון במייסנבאך שבדרום גרמניה. זכותי להתארח בו ואף לספר בכנס השנתי של הקהילה על הנעשה בישראל.

הכפר

בפברואר 1964 החל הכפר לפעול, לפי משנתו של הירש, איש עקשן וקשה-עורף שפעל בניגוד להנחיות משרד הרווחה (שדרש למשל הפרדת נערים ונערות). הוא התעקש לתת חדר לכל אחד כדי לשלבם בחיים נורמליים. על-פי האידיאל שלו המפגרים יחיו נורמלית במידת האפשר ויחוו נורמליות בכל שטחי החיים כאוכלוסייה מעורבת שחיה חיי חברה נורמליים ופוריים. זאת, תוך הכשרתם לחיי עבודה פרודוקטיביים ויצירת תנאי חיים ומגורים הדומים לכלל האוכלוסייה. דר' הירש נפטר בכ"ו בתמוז תשמ"ז (1987).

והעתיד עוד לפניו

היום הכפר מהווה סיפור הצלחה בשיקום אנשים עם מוגבלויות. חיים בו 228 חברים מגילאי 21 לכל חייהם. הצוות מונה 150 עובדים כולל מתנדבים מן הארץ ומגרמניה. בכפר פועלים מיזמים שונים בהם מועסקים החברים: יקב טולפ, מפעל לאריזת נרות, מרכז שילוב ללימודי העשרה עבור אנשי חינוך וסמינר לגננות ולגיל הרך בתחום החינוך האנתרופוסופי.

משוט בארץ - בית צבעוני בשלומי

אילנה זברין

זהו מקום קטן ולא שיגרתי. מלא קסם המעורב בפשטות וצבעוניות רבה. שלומי אינה רחוקה מאתנו ולכן זהו טיול מומלץ ולא קשה.

הסיפור הוא סיפורה של סבתא, שרצתה להכניס לחיים הרגילים, האפוריים והקשים, מעט צבע. וכמו שזה נשמע לקוח מפתגם יומיומי "להכניס צבע לחיים" - אמרה ועשתה.

והנה - זה נשמע כמו סיפור עממי, ואולי כמו משהו אנתרופולוגי ממקומות זרים ורחוקים - עפייה זכריה נולדה בתימן והשיאו אותה בגיל צעיר. בשנות השישים

עלתה לישראל וכאן חיה בשלומי עם בעלה וששת ילדיה. כשהלך בעלה לעולמו החלה לצייר בהחבא. לקחה סבתא עפייה צבע רגיל, צבע שמן שהשתמשו בו לצביעת קירות, גדרות, רהיטים וכדומה והשתמשה במברשות צבע רגילות ופשטות ביותר.

במשך שנים צבעה את קירות דירתה הקטנה, בשיכון עולים רגיל של "עמידר", בפסים צבעוניים, ללא תכנון, ללא קפדנות של שורות ישרות ומרווחים. אפשר לחשוב שעשתה מה שבא לה. אבל יש שימוש בהרבה צבעים. כמו כן הוסיפה כוכבים ודיוקנאות של פנים. פנים של אישה עם עיניים וגבות שחורים משחור.

כשנגמרו קירות הבית, צבעה את המשקופים ואחר כך את הרהיטים והמקרר. לאחר מכן החלה לצייר

על בובות. כשנכנסתי לבית הזה הרגשתי לרגע שאני בארץ אחרת. במקום שיש צבעוניות עממית רבה

כמו גואטמאלה או פרו, ואולי באפריקה, אולי באחד מיישובי האוקיינוס... ממש מה שאנו מכנים אמנות "פרימיטיבית". הסיפור של עפייה מזכיר את סיפורה של סבתא מוזס האמריקאית שהחלה לצייר רק בגיל מבוגר מאוד וזכתה להצלחה רבה. זו אסכולה של ציירים שעסקו במלאכתם ללא לימוד ללא הכוונה וכן ללא עבודת והפרייה הדדית של אמנים אחרים. הבית בשלומי מתוחזק על ידי המועצה המקומית. דמי כניסה צנועים ותיאום מראש נדרשים. אין הדרכה אך יש סרט על חייה ועבודתה של עפייה.

למצוא דודן אבוד

אירית זהבי

האם קוראים לו גטלינגר? או שלר? בפולין קראו לאנשים בשני שמות משפחה: שם משפחה של הבעל ושם משפחת האישה (כי שלטונות פולין לא הכירו בנישואים יהודים). הבירור לקח 70 שנה עד שמצאנו את בן דודנו בברזיל. אז איך מצאנו אותו? אמי חיפשה אותו כל החיים בעזרת מכתבים לצלב האדום, לארגונים יהודיים ועוד. ומי הוא אותו אדם ששמו אדם? אדם נולד ב-1937 בעיר וינה לאדלה אחותה האהובה של אימי. אדלה נפטרה בלידת בנה והאב נשאר לטפל באדם. ב-1939, עם פרוץ המלחמה האב נפטר ממחלה שלא קיבלה טיפול כנדרש. וכאן מתחיל הבלבול: לאחר פטירת אביו אדם נמסר לאחיו של אביו, כלומר לדודו שנקרא מקס גטלינגר. אדם עבר בגיל מאוד צעיר

אדם בינקותו

אדלה, אמו של אדם ואחותה יאנה

אדם עם אביו

הדודים המאמצים

מסכת תלאות קשה, חלק מהזמן עם אביו המאמץ וחלק מהזמן לבדו. הוא התגלגל אצל איכרים, אצל פרטיזנים ובסוף התגלגל למחנה ריכוז. אפשר לומר שרק נסים הצילו אותו ואת דודו, אביו המאמץ. בסוף המלחמה אדם התחבר מחדש עם הוריו המאמצים והמשפחה נסעה לברזיל. אנחנו, בני המשפחה בארץ ישראל התחלנו במסע חיפושים אחרי אדם, מסע שנמשך 72 שנה. במסגרת חיפושיה אמי איתרה

המצבה של אדלה

את המצבה של אחותה האהובה אדלה אימו של אדם, בווינה. בשנת 2020 החל גם הדור הצעיר של משפחתנו להתעניין בשורשי המשפחה. בעזרת האינטרנט נמצא שעל יד המצבה של אדלה, נמצאת מצבה נוספת שאדם הקים לפני 30 שנה ועליה הוא כתב:

"את מתת כדי לתת לי חיים, מודה לך לנצח, אדם". גילוי המצבה שאדם הקים העצים את המוטיבציה לחפש אותו. ומרגע זה החילונו לשבת במשנה מרץ על האינטרנט עד שאיתרנו אל אדם. החיפוש, שנמשך למעלה מ-70 שנה התברבר כיוון שהתמקד בשם המשפחה שלר שמופיע על המצבה, ולא בשם המשפחה גטלינגר. כלומר, היה צריך לחפש את אדם גטלינגר ולא את אדם שלר. לאחר שנמצא ונוצר הקשר הגיע השנה עם שתי בנותיו לביקור בארץ, ומילותיו הראשונות היו: "החלום שלי התגשם, גיליתי שיש לי משפחה מצד אימי שמעולם לא ידעתי על קיומה...."

המשפחה המורחבת של אדם במיפגש באלוני אבא

על הקשר בין גיל ההתבגרות לגיל הזקנה – ממבטם של הוגים פסיכולוגים

רוני לניר - מלגאית הארגון

במבט ראשוני נדמה כי שלב הזקנה ושלב הנעורים שונים לחלוטין זה מזה, אך יש פסיכולוגים שזיהו בתקופות חיים אלו מן המשותף. בשתי תקופות אלו מתרחשים שינויים פיזיולוגיים דרמטיים אשר מצריכים לרוב הסתגלות מחודשת. בהתייחס לכך, בשתי התקופות נפוצים קונפליקטים והרהורים בסוגיות של עצמאות מול תלות, ואף לעיתים בשתייהן יש שלב של הבניית רבדים בזהות העצמית.

מאמר זה מסתמך על מאמרה של שרה הלפרין, פסיכותרפסטית ועובדת סוציאלית מומחית, בנושא גילאי ההתבגרות והזקנה (2021). קרל יונג היה פסיכיאטר ופסיכואנליטיקאי במאה ה-20, מתלמידיו הבולטים של פרויד ומי שהיה אמור לרשת את כיסאו. יונג נחשב לאחד מגדולי הפסיכולוגים אשר השפיעו לא רק על תיאוריות פסיכולוגיות שונות, אלא גם על עולם הפילוסופיה, המדע, האומנות ועוד. לפי תפיסתו של יונג קיים דמיון פסיכולוגי גדול ויחס של המשכיות בין גיל ההתבגרות לבין גיל הזקנה. לפיו, שתי התקופות מסמלות תקופות מעבר, של היפרדות משלב חיים קודם וקבלה של אחד חדש. גיל ההתבגרות הוא תקופה שטומנת בחובה חוסר שקט נפשי, המתאפיינת בקונפליקטים, דחפים, ספקות והרהורים הקשורים למתח שבין ההיאחזות בילדות לבין מעבר לבגרות ולעצמאות. מעבר מילדות לבגרות מצריך פרידה מתודעה ילדית מצומצמת אל התרחבות החוזה לעולם. יונג רואה בהתפתחות תודעתית זו את ההישג האישיותי הגבוה ביותר. התפתחות זו נגדעת מהר מאוד כבר בשלב הבגרות המוקדמת, כיוון שהחברה מעריכה יעילות והישגים חומריים, יותר מאשר הישגים רוחניים ואישיות מפותחת. בשלב הבגרות המוקדמת נדרש מהאדם לפלס לעצמו מקום בחברה, להגיע להישגים נראים לעין ולגדל את הדור הבא. כדי להצליח במשימות החברה הוא נדרש ליצרנות ולקונפורמיזם, כאשר הישגיו נרכשים תוך צמצום וויתור על חלקים באישיותו ועל מימוש הפוטנציאל ההתפתחותי שהתחיל להבשיל בו בגיל ההתבגרות. לכן, תוך זמן לא רב לאחר שהאדם החל בתהליך התרחבות תודעתית בגיל ההתבגרות, הוא מצטמצם חזרה כדי להתאים עצמו לחברה ולדרישותיה.

לקראת מחצית החיים השנייה והזקנה, יונג מזהה אתגרים דומים לאלה המאפיינים את המעבר מגיל הילדות לגיל ההתבגרות. גם בשלב זה עשויים להופיע אתגרים הנובעים מהיאחזות בשלב החיים הקודם ומהשינויים הפיזיולוגיים הנוכחיים. לפי יונג, בשלב הזקנה ישנה אפשרות לחבור מחדש אל הרבדים הפנימיים באישיות שהודחקו בתחילת הבגרות המוקדמת. בעצם גיל הזקנה מהווה הזדמנות להתבוננות פנימה ולמימוש פוטנציאליים אישיותיים שהחלו בנעורים והודחקו בבגרות המוקדמת, משמע הזקנה מהווה תקופה מאפשרת להמשך ישיר לפיתוח חיי הנפש שהפציעו בגיל ההתבגרות, ובה ניתן להשלים את התהליך שהחל אל עבר התרחבות תודעתית ופיתוח אישיות פנימית ונפש רחבה ועשירה.

לדעתו של יונג, מודעות גבוהה היא פסגת ההישגים האנושיים. הוא רואה בתקופת גיל ההתבגרות תחילת הפעעה של התפתחות מנטלית, ובהמשך בבגרות המוקדמת כתקופה של השתייכות לחברה אשר בה

תודעת האדם נדרשת להצטמצם לצרכי רבייה והתקיימות חומרית. את תקופת הזקנה רואה יונג ככזו המאפשרת מימוש פוטנציאליים אישיים שהפציעו בנעורים לכדי התפתחות מנטלית והגעה לשלמות והשלמה פנימית. גישתו התיאורטית של יונג מזהה ערך רב בתקופות חיים אלו, הנעורים והזקנה, שכן בהן אנו פועלים לכדי חיפוש ויצירת חיי נפש עשירים ורחבים, מציאת וביסוס ערכים ועולם רגשי.

אריק אריקסון נחשב גם הוא לאחד מהפסיכולוגים החשובים והמשמעותיים ביותר, אשר הגה את תאוריית השלבים הפסיכו-חברתית, מהתאוריות החשובות בפסיכולוגיה ההתפתחותית. תיאוריה זו מתארת את השלבים במהלך החיים מינקות עד שיבה, שמונה שלבים שבכל אחד מהם ניצב האדם מול קונפליקט ייחודי בין דרישות החברה לבין צרכיו האישיים. אריקסון נחשב לחדשני דאז בכך שדיבר על החברה הסובבת את האדם כמרכיב חשוב בהתפתחותו. לפי אריקסון, השלב החמישי מתייחס לתקופת גיל ההתבגרות, אשר בה קיים צורך בגיבוש האישיות לאחר סיום שלבי הילדות. בשלב זה מתנסה הנער/ה בתפקידים חברתיים שונים. יש בחינת גבולות ובידור מהי האישיות שלי אל מול תפיסת החברה אותי. פתרון הולם של קונפליקט זה יהיה התחלה של גיבוש זהות אישי לצד תחושה עצמית עקבית בחברה, תחושה נוחה של העצמי כאדם בעולם.

השלב השמיני זהו שלב הזקנה. שלב זה מאופיין בהסתכלות על השלבים הקודמים תוך הבנת התחושות הפנימיות. לפי אריקסון, הקונפליקט המאפיין שלב זה הוא לגבי קיומה של תחושת סיפוק מהשלבים השונים, שפתרון הולם של קונפליקט זה הוא אכן לחוש סיפוק, שלמות ו'אחדות האני', כלומר תחושת ערך ומשמעות בעולם. המעלה בשלב זה היא תבונה, תבונה בשל העבר וניסיון החיים הנצבר וכן גם המשך פיתוח וקיום של עולם רגשי וערכי מתוך ניסיון חיים והשלמה עם השלבים שקדמו. בעקבות זאת ישנו שחרור ומעין חופש להחליט, לחשוב ולהתנהל בעולם.

התיאוריה של אריקסון מציגה את שלבי החיים האלו כשונים, בגיל ההתבגרות ישנה תחושה של בדיקת גבולות, סערות ולבסוף הפתרון ההולם מתייחס לגיבוש הזהות. כמו כן, בגיל הזקנה יש התבוננות על השלבים השונים ועל ההווה מתוך שאלה על מידת הסיפוק, כאשר פתרון הולם כאן מתייחס לתחושת שלמות בגיבוש העצמי. ניתן גם להסתכל על הדמיון שבשלבים אלו, כעל שני שלבים משמעותיים וחשובים בגיבוש הזהות העצמית, עבודה על העולם הערכי והנפשי של האדם, כאשר תחילת הבלבול והגיבוש המשמעותי של הזהות הוא בגיל ההתבגרות ובהמשך, בגיל הזקנה ישנה אפשרות להשלמת ולביסוס תהליך זה.

הדמיון בין מתבגרים לזקנים הוא אולי חלק מהסיבה לקשר המיוחד שעשוי להתפתח ביניהם. ישנם חוקרים

הסבורים שהברית החזקה הנרקמת בין נכדים ונכדות לבין סבים וסבתות נובעת בחלקה מהיותם בתקופות גיל בעלי מאפיינים דומים. קרבה בין מתבגרים לזקנים יכולה לסייע למתבגרים לקבל פרספקטיבה על החיים בתקופת הגיל הסוערת ומלאת השינויים בה הם נמצאים, ובעצם להבין שכוחות היסטוריים וחברתיים פועלים בעיצוב חיינו האישיים ושתקופות מטלטלות באות והולכות.

"פרפרים בבטן" - עולם הרגשות שלנו

ד"ר דליה לורנץ

אנחנו מתנהלים בעולם באמצעות מצפן חיצוני ופנימי. מחד גיסא ממצפן החושים, החיצוני - ראייה, שמיעה, ריח, טעם, מישוש - שקולט מבחוץ את סביבתנו, ומאידך גיסא, ממצפן פנימי, המדווח לנו על רגשותינו בחוויות שאנו חווים. הרגשות הסובייקטיביים הפנימיים הם תוצאת פעילות הגומלין עם הסביבה, כפי שאנו מסבירים אותם לעצמנו - ודפוסי התגובה שלנו בהתאם. כמובן שאם אין איזון רגשי ומשמעויות מוטעות מנהלות אותנו - איננו מאושרים. לחלופין: אם נשכיל לווסת את הרגשות באופן מודע - יתעצם החוסן הנפשי שלנו.

להלן דוגמאות ציוריות לתגובות רגשיות:

מחר יש לי תור לרופא מומחה ויש לי "פרפרים בבטן"... אני כל כך חרדה ממה שהוא עשוי לומר לי... או: אני "רותחת" מזעם על השכן שלי שחוסם לי את החניה כל פעם על אף שביקשתי ממנו לא לחסום אותי אולי אלף פעמים... או: הלב שלי "התרחב" מאושר כשנולדה נכדתי הבכורה: העולם התמלא אור ושמחה.

רגש הוא חוש המספר לי מה קורה בתוכי: פחד,

שמחה, עצב, כעס, תסכול, ייאוש וכדומה. הוא תוצאה של חוויה אישית שלי שחוויתי והיא מלווה בתחושה גופנית. ("פרפרים בבטן", "ראש מתפוצץ", "דפיקות לב", תחושת מחנק או "התרוממות רוח" וכדומה...)

רגש הוא מצב פסיכולוגי מלווה בשינוי נוירופיזיולוגי, הקשור במחשבותינו ורגשותינו בזמן חוויה אישית מסוימת והתנהגויות הנלוות להן.

כאשר רגש משפיל, מכאיב או מכעיס, מציף אותי, הוא משבש את התנהגותי השגרתית. הוא משפיע על כולי על אף היותו קשור לאירוע מסוים אחד, בלבד. הרגש משולב עם מחשבה. המחשבה נותנת לו משמעות גם אם היא מוטעית. למשל, אם אני חושבת

התהליך

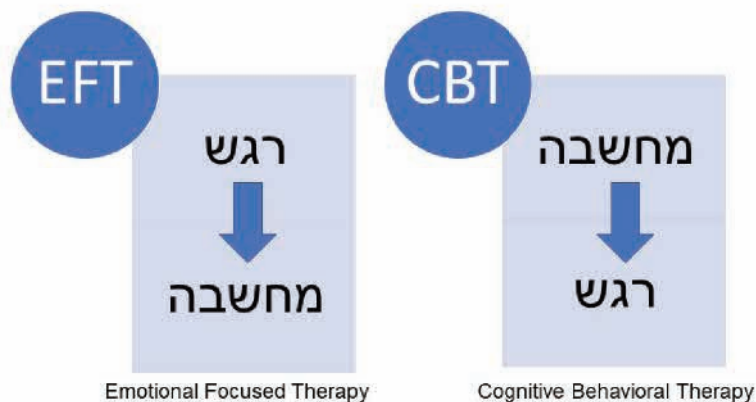

(ומאמינה) שחברה אחת "מחפשת" אותי כדי לפגוע בי - הרי כל העווית פנים שלה, מחווה גוף או כל מילה מעוררת בי את הרגש המר של פגיעה מכוונת, עם המחשבה (אולי מוטעית!?) שהיא תמיד רוצה לפגוע בי... אותו חיבור של רגש + מחשבה סובייקטיבית חוזר ומופיע גם בהקשרים לא רלוונטיים. חיבור זה: רגש + מחשבה סובייקטיבית - הוא מפתח לזהות שלנו ומשפיע על קבלת ההחלטות שלנו. לעיתים תכופות אנו מתווגים כ"רגזן", "דיכאוני", "נעלב ניצחי" וגם "מצחיקן", "דברן" וכדומה... לא תמיד אנחנו מסכימים עם התיוג... אולם התנהגותנו מצביעה על כך. האסכולות הפסיכולוגיות השונות מתמודדות עם הסוגיה מה קודם למה; האם המחשבה היא הראשונה ולאחריה מופיע רגש? או שמא הרגש הוא הראשון ולאחריו מופיעה המחשבה: מה לעשות?!

פעם פגשתי נמר ביער... האם חשבתי לי: זה נמר!! ואז חשתי פחד אימים, או קודם הרגשתי את הפחד ואז חשבתי: סכנה!!! וטיפסתי על העץ לידי...

הדגשי הטיפול הפסיכולוגי הם תואמי האסכולה: האם להתמקד בשינוי חשיבה סובייקטיבית ולא רציונלית ואז יחול שינוי בהתנהגות? או שמא להתרכז ברגש ולהבין את מקורותיו והשפעתו על ההתנהגות - ואז יחול בה שינוי? כמובן שלא בנמר עסקין - אלא במה שמטריד את מנוחתנו ביחס אל עצמנו ואל אחרים. ה

אסכולות בפסיכולוגיה

(CBT) Cognitive Behavioral Therapy היא שיטה קוגניטיבית המטפלת באמצעות שינוי דרך החשיבה והאמונות המלוות אותה וגורמות לדפוס התנהגותי מזיק. ה (EFT) Emotional Focused Therapy מאמינה שהרגש הוא הגורם המרכזי המשפיע על התנהגות האדם והוא זה שגורם למצוקות. הבנתו יכולה לגרום לשינוי התנהגות. אין ספק ששניהם עוסקים בדרכים להבנת

העולם הפנימי שלנו והשלכותיו. ההתמקדות ברגשות תופסת מקום עכשיו בגישה חדשנית. על פי גישה זו מקור הרגשות הוא ביולוגי - פיזיולוגי מולד. מנגנון המאורגן לתגובה מיידית בסביבה למען הישרדות בסיסית.

- רגש "פחד" מצביע על סכנה ומתריע מפניה.
- רגש "כעס" מצביע על תקיפת הגבולות שלנו ושבירתם.
- רגש "חרדה" מצביע על חשש מהבלתי ידוע.
- רגש "שמחה" מצביע על ציפייה לטוב מן העולם.

הרגשות, על פי גישת EFT, מבוססים על צרכים פסיכולוגיים בסיסיים כגון הצורך באהבה, הצורך בקבלה

(עצמית ועל ידי אחרים), הצורך ביציבות, בשליטה עצמית, בתחושת הסתגלות ומימוש עצמי. אז איך ניתן מענה לצרכים הפסיכולוגיים הבסיסיים שלנו ואיך לשלוט ברגשות הפוגעים ב"שלומות" (Wellbeing) שלנו? ראש וראשונה חשוב לקבל את עצמנו כפי שאנחנו ולהכיר במגוון הרגשות שלנו, בעוצמתם והשפעתם על חיי היום יום שלנו. לאחר המודעות והקבלה כדאי לקבל אחריות גם על רגשות מכאיבים, לווסת אותם, לחקור אותם וליצור להם משמעות חדשה. העולם הרגשי שלנו מבקש הקשבה, תמיכה וחיבור לכאן ועכשיו. הוא מבקש התייחסות טבעית של אהבה ועידוד. הוא מזמין התנסות ברגשות חדשים חיוביים, מחממי לב, וליצור להם משמעויות חדשות. רגשות אשמה, בושה, הדחקה והתעלמות מהם, יוצרים קושי בהתנהגות. ה"הקהייה", כלומר ההתכחשות לקיומם העז בהשפעתו, מביאה למחשבות שליליות מודעות ולפירוש לא נכון להם.

לסיכום: רגש הוא חוויה סובייקטיבית הנובע מפעילות גומלין חושית עם הסביבה ומתוכי ומספקת מידע כיצד להתנהל בעולם. החושים מספקים מידע מבחוץ והרגש - מידע מבפנים. ארגון המידע בדרך אפקטיבית עשוי לסייע לנו ולסובבינו בהתנהלות בריאה מלווה באהבה ובחמלה. או אז עולמינו רב השינויים המלווה במצוקות, חרדה ובדידות, יאיר אלינו פניו ונחוש גם רגשות רווחה ושמחה. הפרפרים הצבעוניים יתמקמו סביב תחושות טובות, ירפרפו באהבה סביבנו ויתרמו לבריאות גופנפש שלנו.

איך מנהלים שינוי?

ספרים רבתי ספרים

על הספר האדום / אסף ענברי

רעיה טילינגר

אני תוהה איזו עוד מילה משלי אפשר להוסיף אל הים הכללי של מילים שכבר נכתבו על הספר האדום. הגדיל לעשות מבקר הספרות הנודע דן מירון שכתב על הספר מאמר ענק שנדפס בשלושה המשכים בעיתון 'הארץ'. מי שעוד לא קרא או לא שמע עליו: 'הספר האדום', (לא במקרה האסוציאציה מובילה לספרון האדום – ספר ציטטות מאמרותיו של מאו טסה דונג שמתפרסם על ידי הממשל הסיני בכרך קטן במיוחד כדי שניתן יהיה לשאת אותו בכיס.) עוסק

בשלושה ממנהיגי הציונות

הסוציאליסטית בארץ: יצחק טבנקין, מאיר יערי ומשה סנה. השניים הראשונים נולדו בסוף המאה ה-19 ברוסיה וגליציה, סנה נולד בפולין בראשית המאה ה-20. כולם פגשו לראשונה בסוציאליזם ובציונות בבתי ילדותם, מלאו תפקידים מרכזיים בתנועות הציוניות בגולה, בפועלי ציון, בתנועת 'השומר הצעיר' ובהנהגה הציונית של יהודי פולין ובין 1911 ל-1930 עלו שלושתם לארץ.

ב-19 השנים שחלפו בין 1911 ל-1930 התחוללו שינויים כבירים בעולם: פרצה מלחמת העולם הראשונה, חוזי השלום שהביאו לסיומה שינו את פניה של אירופה וטמנו בתוכם את זרעיה של מלחמה עולמית

אסף ענברי

אסף ענברי הספר האדום

שניה. הבריטים קיבלו מנדט על פלשתינה. ברוסיה פרצה מהפכה בולשביקית. אלפי צעירים ממזרח אירופה הגיעו לפלשתינה/ארץ-ישראל מחפשים דרך להגשים ציונות וסוציאליזם ולחיות חיים אחרים ושונים

מן החיים שהכירו בקהילות היהודיות בהן חיו. שלושת גיבוריו של הספר, ממשיכים לאחר עלייתם ארצה בעשייתם הפוליטית, מתייחסים איש איש בדרכו ועל פי תפישת עולמו לאירועים שעמדו על סדר היום עד קום המדינה וכעשרים שנה לאחר שהוקמה וגבורי הספר הפכו לחברי כנסת ישראל: היחסים עם הבריטים, עם ערביי הארץ, הקמת קיבוצים חדשים, הקמת כוח מגן לשוב היהודי שהיה מאוים ע"י הערבים

מאיר יערי, משה סנה ויצחק טבנקין

ובמלחמת העולם השנייה גם ע"י הגרמנים, היחס לברית המועצות ולארצות הברית, היחס לעולים מעדות המזרח שהגיעו אחרי קום המדינה.

יערי כתב: 'אנחנו מרקסיסטים... עם שורש חסידי. כולנו בני העיירה היהודית של מזרח אירופה. שתינו מאותו המבוע ונדלקים באותה להבה.... זה המעיין שממנו שאבנו את האנרגיה המהפכנית.' איך מיישבים מרקסיזם וציונות? על פי יערי בשלבים, רק כשתוגשם הציונות ותיווצר בארץ חברה מעמדית יגיע הזמן למלחמת מעמדות.

טבנקין אמר בכנס היסוד של מפלגת הפועלים המאוחדת מפ"ם: 'מאוחדים אנו בהתנגדותנו לקפיטליזם ולאמפריאליזם, בהתנגדותנו לחלוקת הארץ לשתי מדינות, ובאמונתנו שהציונות, אם תתגשם לעל פי דרכנו תשחרר גם את תושבי הארץ הערבים מהשעבוד לאדוניהם.'

יערי וטבנקין היו צאצאים למשפחות חסידיות והלהט החסידי ניכר בנאומיהם ובכתיבתם. טבנקין נאם נאומים ארוכים בני חמש שעות לפני קהל המאזינים התשוש, יערי גם הוא לא ידע לתמצת, קולו רעד כשנאם. סנה, לעומתם, היה נואם וכותב מבריק. שנה לאחר שעלה לארץ, לאחר לימודי רפואה בפולין, מונה על ידי בן גוריון לראש המפקדה הארצית של ההגנה, הקים עם יצחק שדה את הפלמ"ח, היה חבר הוועד הלאומי, חבר הנהלת ההסתדרות הציונית, ראש המחלקה המדינית של הסוכנות, ראש המוסד לעלייה ב' וחבר כנסת של מפ"ם. מבין השלושה הוא עשה את הדרך הפוליטית המורכבת ביותר מן הציונים הכלליים למפלגה הקומוניסטית הישראלית ולכתיבת הדברים הללו: 'הציונות היא אידיאולוגיה בורגנית, ריאקציונית שיסודה בטענה השקרית שהיהודים הם עם... וכול עוד שולט בנו האימפריאליזם האמריקני לא ייכון שלום בינינו ובין שכנינו, עלינו להיאבק על זכותו של העם הפלסטיני למדינה משלו... אחינו הם למאבק נגד אויבנו המשותף האימפריאליזם המערבי.'

בסופו של דבר התוותה דרכו המדינית של הישוב לפני קום המדינה ולאחר מכן על פי תפישת עולמו של בן גוריון ודרכו המדינית ולא על פי מי מן השלושה. יש מבקרים הטוענים שהוא הגיבור האמיתי של הספר. ומשהו על חייהם הפרטיים של הגיבורים:

טבנקין שנמנה עם בני העלייה השנייה הקים עם ברל כצנלסון ודוד בן גוריון את אחדות העבודה ואת ההסתדרות. הוא חי בעין חרוד, היה נשוי לאווה והיו להם ארבעה ילדים. במקביל הייתה לו מאהבת - חומה. את חייו חלק בין עין חרוד ליגור, מקום מגוריה של חומה.

יערי היה חבר בגדוד העבודה וקבע את ביתו בקיבוץ מרחביה עם אשתו אנדה ושלושת ילדיהם. בנם חיים התאבד בעת שירותו הצבאי והמחבר סבור שהוריו אולי היו יכולים להצילו.

סנה גר בתל אביב. אשתו חנה הייתה רופאה והיו להם שני ילדים, תמר ואפרים. בספר מובאת שיחה קשה בין סנה ובין בתו תמר בה היא מאשימה את אביה בהזנחה ואולי במחלת הנפש שלה.

ענברי בסגנון קולח מערב כתיבת היסטוריה עם רומן, ציטוטים ממאמרים ונאומים עם דיאלוגים מומצאים בין בני משפחה וחברים, את הציבורי עם הפרטי, את ההגות עם חולשות אנוש, את האידיאולוגיה במפגשה עם המציאות המורכבת. (קיבוצי השומר הצעיר הוקמו בחלקם על חורבות כפרים ערביים שתושביהם ברחו במלחמת השחרור.) לטעמי, חסרון הוא שענברי אינו מציין תאריכים ואת סיפור הרצף ההיסטורי בתוכו פועלים גיבורי הספר. קוראים מבוגרים עדיין זוכרים את האישים והאירועים, צעירים יותר יתקשו למקם את הסיפור בזמן ובמקום. ממרחק השנים נראים הוויכוחים שהסעירו אז את עולמם של הגיבורים מגוחכים משהו והמחבר מתאר אותם באירוניה וקריצת עין. כך נראה הקרב על השימוש בחדר האוכל של עין חרוד עבור סמינר של מרכזי משקים מן הקיבוץ המאוחד: המפא"ניקים הוותיקים שהיו רוב חברי הקיבוץ התנגדו לקיום הסמינר אצלם. המיעוט היו מפ"מניקים, הם היו צעירים יותר ובראשם עמד יוספ"ה טבנקין, בנו ממשיכו של יצחק טבנקין האב, מפקד חטיבת 'הראל' במלחמת השחרור:

'התיצבו עשרות חברות וחברים מוותיקי עין חרוד... לפני דלתות חדר האוכל, נכונים לחסום את האויב בגופם... הצעירים העיפו אותם הצידה, נכנסו לחדר האוכל, הושיבו את משתתפי הסמינר סביב כמה שולחנות, הגישו להם אוכל ועמדו מסביבם כחיל משמר.... הוותיקים המפא"ניקים פרצו פנימה, הסתערו לעבר הפולשים...' והסוף ידוע: ב 1952 התפלגו חברי עין חרוד לשני קיבוצים, עין חרוד איחוד ועין חרוד מאוחד וכך קרה גם באשדות יעקוב, גבעת השלושה, גבעת חיים וגבת.

מדוע מעסיקים שלושת האישים הללו ששמותיהם מעטרים היום מוסדות ורחובות ורבים מאזרחי המדינה כלל אינם יודעים מי הם, את אסף ענברי הצעיר מהם בעשרות רבות של שנים? מה מושך את הקורא למאמרים והנאומים מלאי הפתוס והחיים מלאי הסתירות של הגיבורים? אולי געגוע לימים שהיה בהם וויכוח פוליטי אמיתי שבו התנגחה אידיאולוגיה באידיאולוגיה ואנשים גיבשו דעות והלכו אחרי מנהיגות פורשת חזון ומתווה דרך והאמינו שהאידיאולוגיה והמנהיגות תמצאנה תשובות לשאלות קיומיות.

תעלולים בחצר של עדנה (קריית-ביאליק)

ממאר מאת יהודית גיל

יש בתים שילדים אוהבים לבוא אליהם יותר מלבתיים אחרים, וכזו הייתה החצר של עדנה אברהמי והיו לזה כמה סיבות:

לעדנה הייתה אמא צברית שנולדה במטולה. אמא יחידה מבין כל האימהות שהכרתי שדיברה אתנו עברית בגובה העיניים, לא ביקורתית, לא "מחנכת". אמא, שבהיותה תלמידה בכתה ח' נסעה בטיול שנתי עם כתתה ברכבת למצרים וראתה את הפירמידות במו עיניה, וזה הצית את דמיוני עד להערצה. אמא אחרת. חמה ומקשיבה ומתעניינת. אמא אלישבע שדברה עברית. והיו

לה אחים ואחיות שהיו הדודים של עדנה, שבכלל לא קראו להם מיכאל ודוד ומשה... היו להם שמות מיוחדים. קראו להם: מילכה, גולה ולומי. רק יותר מאוחר הבנתי שהם היו מילכה, גאולה ולאומי. שמו של הדוד ירמיהו היה בסדר מבחינתי ולא הרשים אותי במיוחד.

קריית ביאליק קיוסק רוזנטל

הכניסה הראשית לחצר בית אברהמי הייתה מכיוון כביש עכו חיפה, דרך שער בגדר בטון נמוכה עליה מתוחה רשת לכל אורך החצר. בצמוד לגדר הייתה נטועה בצפיפות שורה של עצי רימון על תקן של גדר חי. בעונת הרימונים לא היינו זקוקים לשום דבר נוסף, בילינו שם את מרבית שעותינו, בוחרים ברימון יפה גדול ומפצחים אותו במכות על פינת גדר הבטון. הרימון היה מתבקע לשניים, המיץ הצהוב ניתז וניגר מהידיים לזרועות, מטפטף עד בית השחי ונספג בבגדים. זה היה בסדר, כי היו לנו "בגדי רימון" מיוחדים שהיו מיועדים גם למיץ התותים הסגול מעץ תות ענק בחצר משפחת סמסון.

לבשנו גופיה מוכתמת בצהוב-רימון וסגול-תות שלא יורדים בכביסה, ומכנסי התעמלות כחולים עם גומי במפשעה לפי צו האופנה.

אחרי שניקינו וסילקנו את הגרגרים המפוצלחים ממכת הפיצוח, ישבנו על עמודי השער המוגבהים, רגלינו מתנדנדות באוויר ופנינו אל הכביש. באצבעותינו הסרנו בזהירות את קרום המגן הדקיק המר, שחשף תא גרגרים מושלם וורוד עסיסי ומתוק מסודר ככוורת. בתנועות מיומנות הפרדנו את הגרגרים מבסיסם הצהוב וגרפנו מלוא החופן לפה. מדי פעם זרקנו רימון לעבר חייל בריטי, עובר אורח מהמחנה הסמוך שהביט בנו במבטי קנאה. עד היום אני לא מסוגלת לחתוך רימון בסכין.

בבית השני מדרום לבית אברהמי, בחצר של "עץ התות הענק" שענפיו היו נוחים לטיפוס והפרי שווה

כל מאמץ, גר חברנו **חנן סמסון**. כדי להימנע מסכנות האורבות לנו בכביש הראשי (עכו-חיפה) שלא פעם התנודדו עליו חיילים שיכורים (בעיקר בסופי שבוע), התנהלה תנועת מעבר ערה בין שתי החצרות דרך חצר **בית גלבטון** השכנים שביניהן בעלי הכלב הנבחן "**שטרולשלה**".

עונת התותים הייתה בתחילת הקיץ ועונת הרימונים בסופו, אך היו עוד ימים רבים של שעמום בהם חיפשנו מה לעשות.

סיבה נוספת להעדפת החצר של עדנה היה ה"**חדר להשכיר**" בביתם. משפחות רבות

בית קפה בקריית ביאליק 1948

בשכונה השכירו חדר בעת מצוקת הדיור שאחרי מלחמת העולם, כאשר שבו ארצה החיילים מהמלחמה, אלא שב"**חדר להשכיר**" בבית אברהמי גרו בזה אחר זה אנשים שעניינו אותנו במיוחד, ולא דווקא חיילים משוחררים. הם היו בדרך כלל רווקים/ות, והיו המורים שלנו בבית הספר. בחצר של עדנה תוך משחק יכולנו להציץ בהם בסקרנות ילדותית, לעקוב עם מי הם "הולכים"... אחרי שעות הלימודים. ביניהם הייתה **הסופרת יהודית הנדל**.

בקצה החצר האחורית גדל עץ תות זכר משעמם שלא הניב פרי ולכן גם לא היה טעם לטפס עליו. הוא היה טוב לקשירת ערסל ולרוב התעלמנו ממנו. לעומת זאת בפונה אחרת בחצר גדל עץ **אזדרכת** בלתי מרשים שפירותיו כדורים ירוקים צהבהבים בגודל גולות - "**בובקס**" קשים ובלתי אכילים.

בבית השכן מצפון לאברהמי גרו בני הזוג הקשיש **בינדל**. אני לא זוכרת מי זרק את **הבובקה** הראשון לעבר חלון בית השימוש של הזוג **בינדל**, על כל פנים כולם ראו איך התהווה החור הראשון, עגול ושחור, ברשת הדהויה והשברירית מחלודה ואבק. בזריקת הבובקס הבאים השתתפנו כולנו בדברונו הנמרץ של חברנו **חנן** ובדבקות למטרה. עד מהרה הפך חלון השירותים של הבינדלים למסננת. היופי שבחדירת הבובקס לחלון היה מרתק, כי ברשת החלודה הזו לא נותרה שום גמישות. היא הגיבה כמו לוח מטרה לקליע של רובה. החלון נוקב חורים חורים, כל חור – עיגול שחור מושלם.

היינו כל כך שקועים במשחק שבכלל לא קלטתי מה פתאום יוצא האדון **בינדל** הזקן מביתו מנופף בזרועותיו ועל מה הוא זועק? ולמה הוא מסכן את עצמו ורץ ישר מולנו לטווח הזריקה שלנו? לא רציתי שייפגע – גם אמא של עדנה לא רצתה...

יותר מאוחר תפסתי את עצמי, התעוררתי לחשוב על המעשה וראיתי בדמיוני את פנים בית השימוש המופצץ. דמיינתי איך כל כדורון כזה ממשיך את דרכו אחרי שחדר את הרשת ולכן כבר יש לו להמשיך? סביר שהתנפץ בנקישה רמה אל הדלת מולו צנח לרצפה והצטרף לערמת הבובקס הנערמת לאיטה. ומה חשבו הבינדלים המופתעים לשמע קולות המלחמה שפרצה פתאום בשירותים?

אחרי זה הייתה למשפחת **בינדל** רשת חדשה בחלון ועד היום אני לא יודעת מי פרע את החשבון. **יהודית בר** – גיל הינה בת המחזור הראשון של ילדי קרית ביאליק ומשפני הניסיון החינוכי ששימש את בית הספר הראשון בקריה. ילדות בשכונה שרובה ייקית, נערות בשומר הצעיר, ולימודי אמנות בבצלאל בירושלים. הוראת אומנות ויצירה בבית הספר למחוננים. היום תושבת כפר ורדים, ממקימי הכפר וראשוני המתיישבים.

בתי הורים

משוט בארץ - חוות סנפירים במושב גני-טל

דוד סימה (פסגת חן)

חוות סנפירים שוכנת בלב השדות המוריקים של מושב גני-טל ומהווה מוקד משיכה לחובבי דגי הנוי וצמחי המים. בחווה בריכות בהם שוחים אלפי דגים במגוון עצום של מינים, גדלים וצבעים, דגים המגיעים אלינו מכל רחבי העולם. כמו כן קולקציה של צמחי בריכה ואקווריומים. החווה מתמחה בגידול ושיווק של דגי נוי, ובהדרכה והקמה של אקווריומים בכל רחבי הארץ.

האם לגדל רק מעטים ועליהם להשגיח, או אולי מאות רבות שקומץ דל מהם נותר, כך יש אין ספור מינים, שחלקם עודו נסתר, ומטרתם הינה תמיד, למרות כל צרה ואיום, ליצור דורות המותאמים למלחמת הקיום.

השכם בבוקר אביבי, עם שמיים בהירים, שמנו פעמינו לחוות הסנפירים, כדי לחזות בדגי הנוי, שוכני עולם הדממה, ומה רבה הפתעתנו ומה גדולה התדהמה, להבין ולהפנים את גודלו של עולם קצת נסתר, וגילויי כה מרשים את כולם, אלפים של סוגים, שונים מקצה לקצה, ביניהם תוכל למצוא כל תכונה שתרצה, האם להטיל או להשריץ, להגן או להזניח,

משוט בארץ – 'בית עדות' בניר-גלים

דוד סימה (פסגת חן)

בית העדות הוקם במושב ניר גלים לזכר מבצע הצלתם מההשמדה הנאצית של כ- 25.000 מיהודי בודפשט, בעזרת שגריר שוויץ בהונגריה. עם תחילת גירוש יהודי בודפשט לאושוויץ, יזמו השגריר השוויצרי, קרל לוץ, יחד עם משה קראוס, ממנהיגי הקהילה היהודית, מבצע נרחב של זיוף תעודות חסות שוויצריות ליהודים. למבצע של רישום והכנת התעודות המזויפות, שהיה חייב להסתיים תוך ימים ספורים, גויסו כ-70 חברי תנועות הנוער היהודי מכל הזרמים, בבית חרושת לזכוכית שנסגר על ידי הנאצים. השגריר השוויצרי הפכו לצירות השווייצית ושם הנפיקו את עשרות אלפי התעודות. בהמשך, בחסות הצירות שבבנין הזכוכית, רוכזו והוחבאו בבנין זה כ-3.500 יהודים.

ניצולי השואה שמהונגריה עולים, את בית העדות מקימים במושב ניר גלים, להנציח זכרם של הדיפלומט קרל לוץ ומשה קראוס ותנועות הנוער והחלוץ. כל סיפור של ניצול שואה את הלב הוא מפעים ושבעתיים סיפור הצלתם של עשרות אלפים, כשתעודות חסות משוויץ מזויפות בידיהם, הם מצליחים בבודפשט להציל חייהם. בבית חרושת נטוש לזכוכית, להצלה נפתח צוהר על ידי הזוג המזכיר ובעזרת תנועות הנוער, מפיקים ומחלקים תעודות חסות לרבבות, ופועלים העולם מונצח בבית העדות לכבוד.

משולחן הקהילה

בתשבע וייס, מנהלת הקהילה

חברים יקרים,

ארגונים חייבים להתאים עצמם לסביבה המשתנה. זהו תנאי להשרדותם. ארגון פסגות כרמל אינו שונה בכך. אחת המשימות החשובות המונחות לפיתחו של הארגון הינה יצירת המשכיות בפעילותו. לשם כך חשוב לבחון את הנושא של "פני הארגון לאן", להתאימו למציאות העכשווית ולצרף חברים חדשים. חשוב לנו לשתף גם אתכם בחשיבה. בעמוד 2 בגיליון זה תמצאו את פנייתנו אליכם, חברים ודיירים קוראי הקהילתון, בקריאה להעביר את מחשבותיכם בנושא. ועדת הקהילה תידון בנושא ותתייחס בדיוניה גם להצעות שתעלו. מוזמנים לממש את ההזדמנות להיות שותפים אקטיביים ולהשפיע על דרכו של הארגון!

נשמח להצעות ותגובות. פניות לבתשבע וייס:

דואר אלקטרוני: batsheva@beit-horim.org.il, פקס: 04-8346987, טלפון: 04-8258989

דמי חבר לשנת 2023

דמי החבר לשנת 2023 עומדים על סך 180 ₪ ליחיד

או 225 ₪ לזוג

דמי החבר כוללים גם מנוי לעיתונים: "יקינתון" ו"קהילתון".

רצף בתשלום דמי החבר מקנה זכות להנחה בכניסה

לבתי הדיור המוגן והמחלקות הסיעודיות.

ההנחה הינה פועל יוצא מתקופת החברות בארגון.

אנא הקדימו להסדיר את התשלום.

ניתן להסדיר תשלום טלפוני, באמצעות כרטיס אשראי,

אצל מזכירת הקהילה, ענת,

בטלפון: 04-8258989.

לחילופין, ניתן לשלוח המחאה בדואר למשרדי הקהילה.

יש לרשום את המחאה לפקודת: ארגון פסגות כרמל-דיור מוגן(ע"ר)

כתובת למשלוח: ארגון פסגות כרמל, שד' מוריה 55, חיפה 4357320.

תשלום במזומן יתקבל במשרדי הקהילה.

במידה והתשלום הוסדר, נא ראו הודעה זו כמבוטלת.

הרצאה במסגרת המיזם "המרצים שלנו" סיפורה של ונציה

רלה כהאנה

יום שלישי 10/01/23 בשעה 10:00

במרכז קהילתי פסגות כרמל, שד' מוריה 55, חיפה
העיר הייחודית שיש בו הכול – היסטוריה, אמנות, אירועי תרבות
מובילים, אתרים אייקוניים, מושגים ייחודיים ורומנטיקה.

המרצה, רלה כהאנה, גמלאית מתחום ההייטק, בעלת ידע נרחב
בתחומים רבים ומגוונים, מרצה על נושאים שונים בפני קהלים בכל
טווח הגילאים.
ההרצאה ללא עלות לחברי הארגון, 20 ש' למי שאינו חבר בארגון.
הרשמה מראש על בסיס מקום פנוי.

ההרשמה בימים א'-ה' בין השעות 07:30-14:00 / טלפון: 04-8258989

סדנת טלפון נייד – שימוש באפליקציית זום

בהדרכת שלי חן

יום חמישי 29.12 בשעה 09.30

במרכז קהילתי פסגות כרמל, שד' מוריה 55, חיפה
בתכנית:

9:30-10:30: אפליקציית זום – התקנה, התחברות, קביעת פגישה
והזמנת אנשים לפגישה.
10:30-11:00: שאלות פתוחות מהמשתתפים בנושא תפעול הטלפון
הנייד (וואטסאפ, קבלת/שליחת דוא"ל וכו').
ההדרכה מיועדת לבעלי טלפון חכם (טלפון עם אינטרנט).
המדריכה, שלי חן, סטודנטית לאדריכלות שנה ד' במכללת ויצו.
מחיר לחבר ארגון: 20 ש', למי שאינו חבר: 40 ש'.

קבוצה קטנה, מספר המקומות מוגבל. הקדימו להירשם ולהבטיח מקום.

להרשמה על בסיס מקום פנוי: משרדי הקהילה, ענת 04-8258989

סדנת פסיפס עם נכדים, אוגוסט 2022

שלי חן

עכשיו, כשפנינו אל רוטנית השגרה, טפטופי גשם מבשרים על חילופי העונות, זהו זמן נהדר להיזכר בחופשת הקיץ החולפת. כאן בקהילה המשפחתית שלנו, התקבצו סבים וסבתות, נכדים ונכדות, במטרה ללמוד על אמנות הפסיפס, ההיסטוריה וטכניקת היישום שלה, כאשר הם בעצמם מעין פסיפס אנושי חוצה דורות.

המשתתפים קיבלו ערכה ליצירת משטחי פסיפס והדרכה מקצועית ממני, סטודנטית לאדריכלות המתנדבת בארגון.

פסיפס (בלעז: מוזאיקה) הוא יצירת אמנות שבה מורכבות פיסות שונות לכדי

ריצוף משטח – לרוב רצפה או כחלק מעיטור אדריכלי אחר. בעת העתיקה שימש הפסיפס כחיפוי רצפה למבני ציבור, מבני דת, בתי מרחץ, בתי מגורים ועוד. איכותו של הפסיפס נמדדת בגודל האבנים המשובצות בו – ככל שהן קטנות יותר יכול האמן ליצור עיטור מורכב יותר.

אמנות הפסיפס הגיעה לשיאה בתקופות הרומית והביזנטית. כיום, באמנות החדשה קיים שימוש בפסיפס והוא מופיע בפסלים ומיצגים. בעידן המודרני, ממומש רעיון הפסיפס באמצעים טכנולוגיים, המאפשרים הפקת פסיפס תמונות – תמונה המורכבת מתמונות קטנות.

במהלך הסדנה נחשפו המשתתפים לשימוש ההיסטורי והעכשווי של שימוש בפסיפס בארץ ובעולם. פיסות הפסיפס, העשויות אבן, זכוכית, או חומרים שונים קרויות בשם הכולל "אבני פסיפס" ומשובצות בתוך מלט או חומר אחר המחבר ביניהן. במהלך הסדנה השתמשו המשתתפים בחומר הנקרא רובה שחיבר בין אבני הפסיפס הקטנטנות בשביל ליצור תחתיות קפה, עשויות אבני קרמיקה אשר שיבצו בעצמם, כל אחד בדרכו הייחודית והיצירתית.

שלי חן, סטודנטית לאדריכלות שנה ד' במכללת ויצו המתנדבת בארגון פסגות כרמל. מלגאית הארגון.

"משלנו"

לאור פניות קוראים, אנו שמחים לחדש את מדור "משלנו". המדור הזה הוא שלכם! במדור יוצגו בפני הקוראים שירים, סיפורים קצרים פרי עטכם, תחביבים, מתכונים אהובים. רצוי לצרף תמונות. מוזמנים להעביר חומרים במייל : batsheva@beit-horim.org.il

"BURNING VIOLIN"

הצייר עוזי מנור

כמה מילים על הציור " BURNING
" VIOLIN

הציור הזה נהגה בעקבות שירו של לאונרד
כהן

DANCE ME TO THE END OF
.LOVE

בשיר מופיעה השורה המיוחדת

DANCE ME TO YOUR BEAUTY"

"WITH A BURNING VIOLIN

צורף המילים "BURNING VIOLIN"

הביא אותי לקרוא את קורותיו של השיר

כולו. השיר, שנשמע בתחילה כשיר

רומנטי, מושפע לדברי לאונרד כהן

מהשואה עצמה. הביטוי BURNING

VIOLIN מבטא את הנשים שעמדו

במשרפות וניגנו מוסיקה קלאסית

כאשר אחיהם ואחיותיהם נשרפים

שם לצידן. התמונה שציירתי מושפעת

ישירות מהביטוי הזה והפרוש של

שלאונרד כהן לכך. גודל הקנוס

ציורו של עוזי מנור. " BURNING VIOLIN "

עליו צויר הציור 80X70 ס"מ, שימוש בצבעים אקריליים +צבעי שמן.

מספר מילים עלי ועל תחביב הציור שלי

נולדתי בקיבוץ שריד שבעמק יזרעאל בשנת 1945. 1972-סיימתי את הטכניון כמהנדס אזרחי. בשנת 2014 התקבלתי לאגודת הציירים והפסלים בישראל.

מאז היותי ילד אהבתי לצייר. אך את לימודי האמנות המסודרים התחלתי דוקא בתחום המוסיקה. בגיל תשע ניגנתי על מפוחית פה, בגיל אחת עשרה על חלילית ובגיל שלוש עשרה עד עשרים על אבוב. זכיתי למורים נהדרים בתחום המוסיקה. בכל התקופות האלו, מילדות עד בגרות, לא הפסקתי לצייר. באותם ימים הסתכלתי ארוכות על אוספי הרפרודוקציות הרבות ואלבומי הציור שנמצאו אצל סבתי הגברת אירנה צרניק, חלקם אוספים שהביאה איתה מגרמניה, חלקם ודאי רכשה בארץ. בצריף עלוב, בחדר קטן שקיבלה מהקיבוץ טיפחה בשקדנות "יקית" את האוסף הרחב הזה כ"ארכיון הקיבוץ". שם נחשפתי לראשונה לאמנות האטרוסקית, המצרית, היוונית, ימי הביניים וכך תקופה אחר תקופה עד המאה העשרים, כל תקופה והמייחד אותה. כולן כולן הסתופפו בחדרון הקטן בצריף ההוא. מאוחר יותר לקחתי קורסים בתולדות האמנות בטכניון ובאוניברסיטת חיפה, אך אף קורס לא היקנה לי את הידע והאהבה לציור ופיסול כפי שקלטתי בבית סבתי בילדותי.

את הצדדים הטכניים בציור קיבלתי מקורסים ספורדיים שלקחת ב"בית רוטשילד" וב"בית אבא-חושי", בפקולטה לארכיטקטורה בטכניון (אצל מר הניך ז"ל ב"תורת הצבע") ואצל מורים פרטיים אחרים (קורסים ברישום, צבעי שמן, פיסול, הדפס ועוד).

לעיתים נשאלתי מי מהציירים השפיע עלי ביותר. התשובה: "כולם ואף אחד". "כולם" - משום שתמיד משהו אני לוקח איתי מציירי התקופות השונות. אך בעיקר אני קשור לציירי המאה ה-19-20. "אף אחד", משום שאין לי העדפה אישית או סגנונית למי מעשרות הציירים הנהדרים האלו, שחלקם היו פורצי דרך בתחום הציור. מספר אוצרים שראו את הציורים שאלו אותי לאיזה סגנון אני משייך את עצמי? אסתפק בתשובתו של ידידי, מרצה לאמנות בשנקר ובויצו שהגדיר את הסגנון ה"סוריאליזם גראפי". לא תמצאו במילון סגנון שכזה! אך נדמה לי שהוא מבטא די טוב את הפנטזיה בה אני רואה ומתרגם את מחשבותי לתמונה. יש תמיד נושא או סיפור, המוצג בצורה בלתי ריאלית. יש חשיבות רבה למבנה התמונה ולעוצמה שבו. מלאכת הציור אף פעם לא נעשית בהנף מכחול ספונטאני. התמונה דורשת שעות עבודה רבות ויש בה תמיד גם אלמנטים של ניסוי גראפי.

אני ממשיך לצייר גם כיום, שניים שלושה ציורים בשנה, ולהציגם בתערוכות של אגודת הציירים והפסלים.

גליזון מס' 5 - שנה 39 - נוב' / דצמ' 2022 - חשפ"ג

קהילתון

בעבר "היים אקספרס"

כיצד תראה שנת 2023?

(ראו: 'דברים שרציתי לומר' עמוד 4)

בצלאל סמוטריץ

בנימין נתניהו

איתמר בן גביר

אריה דרעי

יצחק גולדקנופף

משה גפני